ИЖТИМОИЙ – СИЁСИЙ ГАЗЕТА

1925 йилдан чиқа бошлаган

Туркистон

ЭЛИМ ДЕБ, ЮРТИМ ДЕБ ЁНИБ ЯШАШ КЕРАК

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1996 йил 2 октябрь Чоршанба.
№ 70 (14368)

«КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ЯНГИЛИКЛАРИ

НАМАНГАН. 1996 йилги пахта мавсумида фаол иштирок этиш мақсадида, вилоят бўлими томонидан олий ва ўрта махсус ўқув юртлари талабалари, ҳамда 35 ёшгача бўлган ишсиз ёшлардан тузилган бригадалар ўртасида меҳнат мусобақаси ташкил этилиб, пул мукофотлари таъсис қилинди.

● Маиший хизмат кўрсатиш тармоқлари вакиллари, санъаткорлар, шоир ва ёзувчилардан иборат «Камолот» ташвиқот гуруҳи пахтазорларда бўлишиб, дала меҳнаткашларининг маданий ҳордиқ чиқаришларига ёрдам беришмоқда.

● Давлат тили қабул қилинганлигининг 7 йиллигига бағишлаб вилоят мактаб ўқувчилари ўртасида «Она тилим — онамдай азиз» кўрик-танловининг дастлабки босқичлари ўтказилмоқда. Ушбу тадбирнинг якуний босқичини октябрь ойининг иккинчи ўн кунлигида ўтказиш режалаштирилган.

СУРХОНДАРЁ. Вилоят бўлими ташаббуси билан халқ қўлида бўлган ноёб қадимги китобларни тегишли мутахассислар ёрдамида тўплаш ишлари олиб борилмоқда. Шу асосда кейинчалик жамғарма музейини ташкил этиш мўлжалланмоқда.

● Соҳибқирон бобомизнинг 660 йиллик тўйи муносабати билан туман ва шаҳарларда «Темур тузиклари», «Амир Темур ҳаёти ва фаолияти» мавзуларида давра суҳбатлари ўтказилмоқда.

БУХОРО. Жамғарма йўлланмаси билан 25 нафардан ортиқ йигит-қиз Бухоро технология институтидаги бизнес марказида ўқишмоқда.

● Қоровулбозор тумани пахтакорларига ёрдам бераётган талабалар ҳузурида «Камолот» сайёр гуруҳи вакиллари хизматда бўлишди. Улар таркибида тиббий ва маиший хизмат ходимлари, савдо автодўконлари «Афанди — Шайх» қизиқчилар театр студияси бор.

СИРДАРЁ. Амир Темурнинг 660 йиллик тўйига бағишлаб, Янгиер, Сирдарё, Гулистон шаҳарларида, Ховос туманида «Темурий маликалар», «Балли йигитлар», «Буюк Темур», «Мардлар қўриқлайди Ватанни» каби кечалар ва танловлар ўтказилди. Бундай тадбирлар туманларда ҳам бўлиб турибди.

● Вилоят бўлими «Таъсис» марказининг кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлаш дастур асосида ҳамкорликда иш олиб бормоқда. Туман, шаҳар ижрочи директорларидан 6 нафари ана шу марказда бизнесни режалаштириш бўйича ўқитилди.

ДАВЛАТ АРБОБИ, БУНЁДКОР, ҲОМИЙ

Киев шаҳрида «Амир Темур ва унинг даври» мавзуида халқаро конференция бўлиб ўтди. У Украинадаги Ўзбекистон элчихонаси томонидан Украина фанлар академияси Шарқшунослик институти билан биргаликда ташкил этилди. Анжуманни Украина бош вазирининг ўринбосари И. Курас очиб. Президент Л. Кучманинг табригини ўқиб эшиттирди.

— Амир Темур қиёфасида давлат арбобига хос ғайрат, бунёдкорга хос катта миқёс ҳамда фан ва санъат ҳомийсига хос олийжаноб фазилатлар мужассамлашган эди, — дейилади табрик хатида. — Унинг фаолияти давлатнинг қудратини ва иқтисодий равнақини таъминлади. Марказий Осиё минтақаси тараққиётига сезиларли туртки берди.

Украина Президенти илмий анжуман қатнашчилари Амир Темурнинг давлатчилик ва ҳарбий соҳадаги ютуқларини даврнинг мураккаб тарихий воқеалари заминида ҳаққоний тадқиқ этадилар, деб ишонч билдирган.

Конференция ишида Украина ва Ўзбекистон олимлари, Киевда рўйхатга олинган дипломатия корпуси вакиллари иштирок этдилар.

Унда сўзга чиққанлар буюк Соҳибқироннинг давлат арбоби ва саркарда сифатида жаҳон тарихида тутган ўрнига юксак баҳо бердилар. Амир Темур шахсини баҳолашдаги чуқур ва ҳар томонлама ёндашувни ҳисобга олиб, конференция материалларини алоҳида китоб ҳолида чоп этишга қарор қилинди.

Қатнашчилар Амир Темурнинг 660 йиллиги ва Ўзбекистон мустақиллигининг 5 йиллигига бағишланган кўргазма билан ҳам танишдилар.

ИШОНЧ ЁРЛИҒИ ТОПШИРИЛДИ

Ўзбекистон Республикасининг Миср Араб Республикасидаги фавқулотда ва мухтор элчиси Шамсуддин Бобохонов Аммон шаҳрида Иордания қироли Ҳусайнга Ўзбекистон Республикасининг ўриндошлик йўли билан Иордания Ҳошимийлар қироллигидаги фавқулодда ва мухтор элчиси сифатида ишонч ёрлиғини топширди.

Қирол Ҳусайн билан самимий ва дўстона вазиятда ўтган суҳбат чоғида Ўзбекистон билан Иордания ўртасидаги икки томонлама муносабатлар, шунингдек, иқтисодиёт, фан ва маданият соҳасидаги алоқаларни янада кенгайтириш йўллари муҳокама қилинди.

«Жаҳон» ахбороти агентлиги

Суратдагиларнинг лабларида табассум, сураткашнинг «буйруғи» билан амалга ошмаган. Балки этагига ташвиш солиб келган куз саховатининг қувончи. Эрта баҳорда ерга уруғ ташлаб, ёзнинг жазирамасида ғўзанинг соябонига айланган бободеҳқоннинг орзу-ниятлари амалга ошди. Пахтазорлар оппоқ чаманзорга айланди. Бўка туманидаги «Бўстон» жамоа хўжалиги Каттабой Бобоев бошлиқ бригада аъзолари 70 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан ҳосил йиғиб олишмоқда.

Суратларда: илғор теримчи М. Қурбонова.
— Ҳосил тарозида тортилганида аниқ бўлади, — дейди К. Бобоев.

Ҳ.АВВАЛОВ суратлари.

КЕЛАЖАК МАСЪУЛИЯТИ

Яқиндагина Республикамиз Президенти И. А. Каримовнинг «Маънавият ва маърифат» республика жамоатчилик маркази вакиллари билан бўлган учрашуви ва унда илгари сурилган фикрлар халқимиз маънавий ҳаётида муҳим воқеа бўлди. Учрашувда маънавий-маърифий соҳани давлатимиз сиёсатининг асосий, устивор йўналиши даражасига кўтарилиши халқимизнинг, айниқса ёшларимизнинг комил инсон бўлиб етишишларида муҳим омил бўлиб хизмат қилишига шубҳа йўқ.

Ҳар томонлама етук, комил инсонни тарбияламасдан туриб ўша биз орзу қилган ва айни пайтда тамал тошини қўяётган буюк келажакни яратиш мушкул.

Маънавият, комил инсон муаммолари азалдан олиму-фузалоларни тарихчию-файласуфларни, умуман ҳамма-ҳаммани қизиқтириб келган. Неча-неча минг йиллар мобайнида қанчадан қанча ҳаётлар ушбу масалага бағишланган. Миллий қадриятларимиз тикланаётган, эркин фикрлаш, ижодий меҳнат қилиш юртимизда амалга оширилаётган ислоҳотларда фаол иштирок этишга кенг имкониятлар яратилаётган ҳозирги шароитда маънавият ҳақида қайғуриш, уни устивор соҳа сифатида идрок этиш шу заминимизда яшаётган ҳар бир кишининг инсонийлик бурчидир.

Айрим фуқароларимиз юртимиз келажаги, унинг истиқболи ҳозирги ёшларимизнинг тақдири тўғрисида қайғуриш ўрнига турмуш икир-чикирлари билан банд бўлиб қолмоқдалар. Айниқса, айрим ёшларимиз дунёвий билимларни пухта эгаллаш ўрнига турли олди-сотди ишлари билан машғуллар. Энг ачинарлиси, ҳамма нарсани пул билан ўлчашга одатланмоқда.

Инсон ҳаётининг мазмуни фақатгина бойлик орттириш, дабдабали турмуш кечиришдан иборат бўлиб қолмай, балки ўз-ўзини маънавий камол топтириш, юксак инсоний фазилатларга эга бўлиш билан ҳам белгиланишини унутмаслигимиз лозим. Юртбошимиз таъбирлари билан айтганда, шу заминда туғилиб вояга етган ҳар бир инсон ўз олдига «Мен ҳаётда нима учун яшаяпман, мен Ватанимга, халқимга нима бердим, мендан ҳаётда қандай из қолди», — деган саволни қўйиши керак. Ҳазрат Навоий тўртликларидан бирида шундай дейилади:

Камол эт касбим, олам уйидин,
Сенга фарз ўлмағай ғамнок чиқмоқ.
Жаҳондин ботамом ўтмак биайних,
Эрур ҳаммомдин нопок чиқмоқ.

Ҳозирги бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтиш шароитида кундалик турмушимизда иқтисодий қийинчиликлар мавжудлиги барчамизга аён, ва шундай бўлишини табиий бир ҳол деб ҳисоблаш лозим. Чунки, ҳар қандай олий мақсадга ҳам қийинчиликларсиз, тинимсиз меҳнату изланишларсиз эришиб бўлмайди. Бизнинг танлаган йўлимиз, мақсадимиз аниқ, у ҳам бўлса республикамизни тез фурсатларда ҳар томонлама тараққий этган давлатлар қаторига олиб чиқиш, унинг обрў-эътиборини, нуфузини жаҳон ҳамжамияти ўртасида янада мустаҳкамлаш ва келажакда буюк ҳуқуқий давлат барпо қилишдан иборат. Бу эзгу мақсадни амалга ошириш учун аввало ёшларимиз онгида шу Она Ватанга чексиз муҳаббат, биз туғилиб вояга етган шу тупроққа, шу юрт халқига ҳурмат ҳиссини қарор топтиришимиз зарур. Шу нуқтаи назардан ёшларимизни маънавий камол топтириш, уларни миллий истиқлол мафкураси ғоялари билан қуроллантириб бориш бугунги кунимизнинг энг муҳим вазифаларидан биридир.

«Ёшлар бизнинг эртанги кунимиз, келажагимиз», — деган гапни кўп такрорлаймиз. Лекин, асосий масала уларга берилаётган таълим тарбияга боғлиқлиги кўп ҳолларда унутиб қўйилди. Келажагимизнинг қандай бўлиши бугунги ёшларимизга берилаётган таълим-тарбиянинг қай даражадалигига боғлиқ.

Тан олишимиз керак, умумтаълим мактабларимизнинг айримларида моддий техника базаси ночор аҳволда, миллий қадриятларимиз, анъаналаримиз буюк авлод-аждодларимиз ҳақида ҳикоя қилувчи ўқув қўлланмалари, бадиий-илмий адабиётлар, кўргазмали воситалар етишмайди.

Маълумотларга қараганда Моваруннаҳр заминида дунёвий илмлар билан машғул бўлиб жаҳон цивилизациясига улкан ҳисса қўшган алломаларимиздан 600 нафардан ортиқроғи яшаб ўтган экан. Шулардан бор-йўғи 40-50 нафаригина ёзиб қолдирган илмий асарлари ўрганиб чиқилган холос. У ҳам ҳали тўлалигича ўрганилмаган. Ўрта асрларда Моваруннаҳр замини, хусусан қадимий Хоразм, Самарқанд ва Бухоронинг илм-фан, маданият маркази бўлиб хизмат қилгани, бу ерларга ўзга юртлардан илм соҳиблари келиб илм-фан билан машғул бўлганликлари, сўнгра бу илмлар дунёнинг Оврупо қисмига тарқала бошлаганини ҳисобга олсак, шу Она заминимиз билан ҳар қанча фахрланишга ҳақлимиз.

Ўз навбатида ёшларимизда ҳам фахр-ифтихор туйғусини қарор топтириш, уларда буюк боболаримизга ҳурмат, азалий анъаналаримизга садоқат руҳини тарбиялаш ҳар биримизнинг аждодлар руҳи олдидаги муқаддас бурчимиздир. Бу бурч замирида ақлан етук, маънавий баркамол — комил инсонни тарбиялашдек улкан масъулият ётганлигини барчамиз дилдан ҳис қилмоғимиз даркор.

Ҳошимжон ДЎЛМОНОВ,
Ўзбекистон ёшлари «Камолот» жамғармаси Наманган вилоят бўлими раисининг ўринбосари

МУЗАФФАР ЙЎЛЛАР БЎЙЛАБ СУПЕРМАРАФОН

5 октябрь куни Шаҳрисабздан пойтахтимиз сари югурувчилардан иборат супермарафон иштирокчилари старт олади. Соҳибқирон Амир Темур юрган музаффар ерлар бўйлаб супермарафончилар босиб ўтиши керак бўлган масофа 1300 километрдан иборат.

Хабар бериб ўтганимиздек «Камолот» жамғармаси бошқаруви, Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси билан ҳамкорликда ташкил этилган кўп кунлик марафон югуришнинг старт олишига уч кун қолди.

Яқинда эса «Камолот» жамғармаси бошқарувида ана шу марафонга тайёргарлик жараёнининг муҳокамаси бўлиб ўтди. Унда шу сана арафасида вилоятларда, туманларда амалга оширилаётган ишлар, марафончиларнинг хавфсизлигини таъминлаш, керакли тиббий ёрдамларни етказиб бериш, шунингдек марафончиларни соғлиқларини текшириш борасида қилинган ишлар ахбороти тингланди.

Бу марафонда 34 нафар спортчилар икки гуруҳга бўлиниб рақобатлашишади. Улар қуйидаги манзиллар орқали югуриб ўтишлари керак: Шаҳрисабздан бошланган марафон Яккабоғ, Қамаши, Ғузор, Қарши, Косон, Муборак, Қоровулбозор, Коғон, Бухоро, Вобкент, Ғиждувон, Қизил тепа, Навоий, Султонобод, Каттақўрғон, Самарқанд, Булунғур, Маржонбулоқ, Жиззах, Янгиер, Гулистон, Сирдарё, Чиноз, Янгийўл ва ниҳоят Зангиота орқали Тошкент — маррагача бўлган масофа шулардан иборат.

Супермарафон олдига қўйилган мақсад югуриш бўйича куч синашишдангина иборат бўлмай, балки анчадан бери Республикамиз вилоятлари, туманларида Амир Темурнинг 660 йиллиги таваллуди муносабати нишонланажак тўйга олиб борилган катта тайёргарликлар дебочасини ҳам бошлаб беришдир.

Ҳар бир вилоят ва туманда марафончиларимиз ана шундай тантаналар билан кутиб олинади.

Пойтахтимизга эса марафончилар соҳибқироннинг 660 йиллик тўйнаси бошланиш арафасида кириб келадилар. Ҳа, марафон ғоятда тантанали ва қизиқарли бўлиши кутилмоқда. Унинг бу бахсли хусусиятлар ҳақида суҳбатлашишга биз ҳали яна улгурамиз.

(Ўз мухбиримиз)

ДЕМОКРАТИЯ ДАРСЛАРИ

Демократик ҳуқуқий давлат – фуқаролик жамияти шаклланишининг асоси

Мустақил Ўзбекистон республикаси ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий тараққиётнинг бугунги кундаги натажалари шундан тўлиқ далолат бермоқдаки, умумжаҳон цивилизацияси Ўзбекистон тимсолида сиёсий беқарорликка йўл қўймасдан, миллий тотувлик, ижтимоий барқарорликни нафақат сақлабгина қолмасдан, балки ундан унумли фойдаланган ҳолда эволюцион йўл орқали янги жамият асосларини барпо қилиш тажрибаси билан бойитди. Агар биз илғор умумбашарий маданият кўплаб халқлар эришган буюк тараққиёт натижалари йиғиндисидан иборат эканлигини назарда тутсак, ер юзидаги мамлакатларнинг катта-кичиклигидан ёки қайси мантақада жойлашганлигидан қатъий назар уларнинг мустақил, суверен равишда тараққий қила олиш имконияти нафақат шу мамлакат халқи учун, балки умуминсоният учун ҳам буюк бойлик ва неъмат, унинг тараққиёти замини эканлигига амин бўламиз. Республикамиз Президенти И. А. Каримов Ўзбекистон Олий Мажлиси VI сессиясида сўзлаган нутқида таъкидлаб ўтганидек... «истиқлол биз учун тараққиётнинг бутунлай янги, кенг уфқларини очди. Ўз келажагимизни ўз қўлимиз билан яратадиган бўлдик. Ҳаётимиз ва умумий хонадонимизни миллий манфаат ва қадриятларимизга, умумэътироф этилган демократик мезонларга монанд қилиб қуришдек ноёб тарихий имкониятга эга бўлдик».

Мамлакатлар тарихий тажрибасидан кўриниб турибдики, ҳар бир мустақил давлат ўз тараққиётида равожланиш жараёнининг янги қирраларини очиб бориши билан, ўз жамиятини ташкил қилишнинг янги ижобий усулларини қўллаш, умуминсоний тараққиёт жараёнини тезлаштириш ва бойитишга ҳисса қўшмоқда. Бу ўринда ҳозирги даврда тараққиётнинг асосий мезони сифатида фақатгина иқтисодий кўрсатгичлар эмас, балки жамиятнинг асосини ташкил қилувчи инсонлар манфаати, эҳтиёжларининг қондирилиши ва уларнинг шахсий эркинлиги масаласи асосий ўринни эгалламоқдаки, эндиликда инсон, унинг ҳаётий эҳтиёжларига биринчи даражали эътиборни қаратишлик давлатлар тузуми прогрессивлигини белгиловчи энг муҳим омилга айланмоқда. Шунинг учун ҳам шахс эркинлигини таъмин этувчи, унинг манфаатларини кафолатли ҳимоя қилувчи, тузумлар ифодаси бўлган ва ҳозирча инсоният даҳосининг жамиятни ташкил қилишнинг энг мукаммал усуллари бўлган демократик, ҳуқуқий ва фуқаролик жамиятини қуриш, ривожлантириш, масаласи цивилизация тараққиётининг асосий мезонига айланганлиги бежиз эмас.

Республикамиз Президенти И. А. Каримовнинг Олий Мажлис VI сессиясида мустақил тараққиётимиз беш йиллик якунлари тўғрисида қилган хулосаларидан кўриниб турибдики, мамлакатимизда бу давр ичида ижтимоий-сиёсий барқарорликни, тинчликни таъманланганлиги, халқимиз миллий ва маданий анъаналарига мос тушадиган демократия тамойилларининг қарор топиб бораётганлиги, миллий давлатчилигимиз пойдеворининг барпо этилганлиги, давлат ҳаётининг янги демократик, ҳуқуқий асослари яратилганлиги, жаҳоннинг энг демократик меъёрларига мос келадиган Конституциямизнинг қабул қилинганлиги, жамиятимизда давлат ҳаёти, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳаётнинг барча соҳалари мустаҳкам ҳуқуқий асосда қурилаётганлиги, инсон ҳуқуқлари ва эркинлиги устунлигидан келиб чиқадиган кенг ҳуқуқий муҳитнинг вужудга келтирилганлиги, миллий маънавиятнинг тикланиши учун барча шароит яратилганлиги, иқтисодиёт соҳасида теран ўзгаришлар рўй берганлиги, иқтисодий ва молиявий барқарорликка эришганлиги, ижтимоий адолат тамойилларининг қарор топиб бораётганлиги каби буюк ўзгаришларни бутун жаҳон жамоатчилиги тан олмоқда. Ўзбекистон бугунги кунга келиб ўз тараққиётида катта бир сифат жиҳатдан янги тарихий даврга қадам қўйди.

Бундай ҳолат биринчидан, жамиятимизда кенг равишда демократик ислоҳотларни чуқурлаштириш учун барча зарур шарт-шароитларни ва имкониятларни етилганлиги билан изоҳланса, иккинчидан, айнан демократик ислоҳотларни ҳар томонлама ривожлантирилиши давлатимиз бундан кейинги тараққиётининг бош манбаи бўлиб хизмат қилади. И. А. Каримов ўзининг «Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш йўлида» номли китобида таъкидлаб ўтгандек «Ҳар бир босқичда тафаккуримизни ўстириб, эришилган реал натижалар билан одамларни янги тузумнинг афзаллигига ишонтирибгина ислоҳотларни охиригача амалга ошира оламиз».

Шу нуқтаи назардан олиб қаралганда ҳозирги кунда жамиятимиз аъзоларининг мамлакатимизда тобора чуқур қарор топаётган янги тузумга бўлган ишончи ва эътиқодини мустаҳкамлашда, фаоллигини оширишда шахс мақомини янги юқори поғонага кўтариш вазифаси муҳим ва ҳал қилувчи аҳамият касб этмоқда. Эндиликда гап демократик ва ҳуқуқий давлатни шакллантириш жараёнини вужудга келган янги имкониятлар ва етилган талаблар асосида кенгайтириш ва кучайтириш тўғрисида кетмоқда. Бу ўринда алоҳида таъкидлаб ўтиш зарур бўлган айрим муҳим жиҳатлар борки, улар тўғрисида қисқача тўхталиб ўтмоқчимиз. Жумладан, маълумки, мамлакатимизда бозор муносабатларининг шаклантирилиши ва кўп укладли иқтисодиётни барпо қилиниши заминида объектив равишда жамият социал муносабатлари тизимида ўзгаришлар хусусан, маълум даражадаги мулкий тенгсизлик келиб чиқмоқда. Мана шундай вазиятда, яъни социал табақаланиш жараёни рўй бераётган бир даврда шахсларнинг жамиятда тутадиган ўрни, статуси масаласи албатта катта ўрин тутади. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, шахснинг жамиятдаги статуси унинг мулкий мавқеидан қатъи назар ижобий ва мақбул йўлга қўйилиши масаласи давримизнинг энг долзарб амалий масалаларидан бири бўлиб турибди. Шунинг учун ҳам мулкий тенгсизликни ижтимоий муносабатлар маънавий ва ҳуқуқий соҳаларига ҳам ўтиб кетишлигига мутлақо йўл қўймаслик, жамиятимизнинг демократиялаштириш, чуқурлаштириш ҳуқуқий давлатни барпо қилиш ишини кучайтиришлигининг бош мазмунини ташкил қилади десак тўғри бўлади.

Маълумки иқтисодий муносабатларни демократиялаштириш жараёнининг амалга оширилиши натижасида мамлакатимиз иқтисодий тараққиётни тезлаштириш борасида улкан ютуқларга эришди. Иқтисодий муносабатларни демократиялаштириш орқали бир вақтлар бегоналаштирилган мулклар ўз ҳақиқий эгалари қўлига — уни авайлаб, асраб тасарруф қиладиган одамлар қўлига ўтмоқда. Бошқача қилиб ифодалайдиган бўлсак жамиятга унинг энг муҳим ижтимоий асослари бўлмиш инсоннинг манфаат ва эҳтиёжини қондириш имконияти қайтариб берилди. Демак, эндиликда кучли ижтимоий сиёсат йўналишларини кучайтириш жамиятимизни демократиялаштириш учун шарт-шароитлар яратмоқда. Шунингдек, кучли ижтимоий сиёсат ижтимоий адолат янада юксакроқ поғонага кўтарилиши учун асос яратиб беради. Бу эса ўз навбатида жамиятимиз аъзоларининг барча табақаларини ижтимоий-сиёсий жараёнлар жабҳасида фаол иштирок этишига катта имконият яратади.

Бу ўринда шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, жамият аъзолари ижтимоий эҳтиёжларини қондириш билан демократик, сиёсий ислоҳотлар бир-бирини тақозо этувчи, аслида бир бутун жараённинг икки муҳим бўлагидир. Жамиятда муттасил равишда ўсиб, ўзгариб борувчи ижтимоий эҳтиёжлар — ҳар бир шахс манфаатлари, эркинликлари, ҳимоя қилиш ва таъминлаш, улар ҳаётий эҳтиёжларини қондириш, сиёсий барқарорлик, тинчликни сақлаш, ижтимоий табақалар муносабатларини мақбул равишда мувофиқлаштириш каби масалаларни ҳал қилинишининг бирдан бир йўли, бу ҳеч шак-шубҳасиз кучли демократик ва ҳуқуқий давлатнинг шаклланиши билан боғлиқдир. Ёки бошқача қилиб айтадиган бўлсак, жамият бош мезони бўлган инсоннинг турли эҳтиёжларини ва манфаатларини қондиридиш даражаси мамлакатнинг демократик ва ҳуқуқий давлат барпо қилиш соҳасидаги салоҳиятини белгилаб беради. Ўз навбатида умуминсоний тараққиёт тажрибаси кўрсатиб тургандек, демократик ва ҳуқуқий давлат ҳозирги давр жамиятини ташкил қилишнинг юқори поғонаси саналган фуқаролик жамиятининг шаклланишига асос бўлади.

Фуқаролик жамиятининг ажралмас қисми сифатида ҳуқуқий-демократик давлат шаклланади. Чунки фақат ҳуқуқий давлатгина жамиятнинг барча жабҳаларини демократлаштиришга имкон беради. Ҳуқуқий давлат — ҳуқуқ томонидан яхши ҳимояланган эркин шахс камолотига керакли шарт-шароитлар яратади. Фуқаролик жамиятининг бош моҳиятини унинг барча тизимлари битта ягона мақсадга, яъни жамиятнинг доимо ўсиб борувчи ижтимоий эҳтиёжларини қондиришга йўналтирилганлиги билан белгиланади. Фуқаролик жамиятининг назарий ва ғоявий жиҳати шундаки, унинг асосига том маънодаги умуминсоний қадриятлар қўйилади, ҳамда манфаатлар муштараклиги, ҳақиқий халқчил ижтимоий муносабатлар қарор топишига имкон беради.

Шу жиҳатдан олиб қараганда тинчлик — тотувлик, меҳр-шафқатни ва меҳнатсеварликни ҳамиша улуғлайдиган халқимиз кучли демократик, ҳуқуқий давлатни ва фуқаролик жамиятини шакллантириш учун барча зарур бўлган хислатларга эгадир. Шунинг учун ҳам, Республикамиз Президенти И. А. Каримов таъкидлаганидек, «Бугун, эришилган марралардан туриб, ўз олдимизга демократик, сиёсий ислоҳотларни чуқурлаштириш вазифасини қўяр эканмиз, пировард мақсадга эришиш — фуқаролик жамиятини қуриш заруратидан келиб чиқиб иш тутмоғимиз даркор».

Улуғбек ИДИРОВ,
сиёсий фанлар номзоди, Тошкент давлат шарқшунослик институти доценти

1996 йил — Амир Темур йили

Маълумки, 1991 йилда «Туркистон» газетаси ташаббуси билан республикамизда илк бор «Соҳибқирон ўтган йўллар бўйлаб» мавзуида илмий экспедиция ташкил этилиб, Амир Темур таржимаи ҳоли ва фаолиятига тааллуқли масканларда қизғин учрашувлар ўтказилиб, зарур манбалар тўпланиб киритилган эди. Шундан бери ўтган салкам 5 йил вақт мобайнида бундай изланишлар кенг қанот ёзиб соҳибқирон изларини ўрганиш мақсадида кунба кун янги жабҳаларни очиб бермоқда. Айниқса, Соҳибқирон таваллудининг 660 йиллиги нишонланаётган ушбу табаррук йилда изланишлар янада самарали фаолият касб этмоқда. Яқинда Қашқадарё вилояти Чироқчи тумани ҳокимлиги «Қалқама» жамоа ширкат хўжалиги ҳамда Қарши Давлат дорилфунуни олимлари билан ҳамкорликда Ҳисор ва Зарафшон тизма тоғларининг туташган нуқтасида қуйбоштига ажралиб чиққан Чақиликалон тизмалари қўйнидаги Тарағай қишлоғида жойлашган Амир Темур ғорига қилинган илмий экспедиция икки кун мобайнида Соҳибқирон номи билан боғлиқ табиат масканининг ғаройиботлари билан танишиб қайтди.

ЖАҲОНГИР ҚАДАМЖОЛАРИ БЎЙЛАБ...

ДУНЁТЕПА РИВОЯТЛАРИ ВА ҚИЗИЛ ОЛМАДА ТЕМУР БОҒЛАРИ

Чироқчининг «Қалқама» жамоа-ширкат хўжалигига қарашли Тарағай қишлоғи бир томони тоғ, адоғи боғ-роғларга бурканган жаннатмакон гўша. Қадимий қишлоқнинг юқори қисмида азал-азалдан туркий барлос қавмлари яшайди. Шунингдек, қўшни Лангарота, Гавхона, Ҳазалак қишлоқларида қўним топган. Бу юртларда барлослар қадим-қадимдан бери чорвачилик ва деҳқончилик билан шуғулланиб келган. Энг муҳими, улар туркий ўзбекнинг энг яхши урф-одатларини, андиша-ю қадриятларини замонлар қаъридан эсон-омон опичлаб, бағрига босиб, бугунги кунларга етказиб келганидан ҳайратта тушасан киши. 70-йиллардаёқ тарағайлик ва говхоналик исломий алломалар қўлида туркий ва форсий «Темурнома»лар борлигини эшитгандим. Кўпчилиги бу китобларни ёд билишарди. Бироқ китобларни яширин сақлашарди. Иброҳим хатиблар (улар иккита: бири марҳум, бири эса ҳаёт), Мулло Усмонлар Шўролар замонида ҳам ўз эътиқодларидан қайтмай исломий маърифат даргалари сифатида эл орасида машҳур бўлишган. Қалқама водийси тоғ қишлоқларида Амир Темур номи билан боғлиқ жойлар бир талай. Кўп йиллар аввал эшитгандим. Гавхоналик Мулла Маҳматмурод айтарди: Бузовут қишлоғидаги қадим мозорда Темурнинг аммаси дафн этилган. Тоғ тизмалари қўйнида Жаҳонгирнинг ота-боболари яшаб ўтган. Бу жойларда Тарағай баҳодирнинг чорва яйловлари, деҳқончилик қиладиган ерлари бўлган.

Бу гап-сўзлар бундан 10—15 йил аввал мен учун ҳам бир чўпчак туюлганди. Кейинроқ англадимки, Лангар ота қишлоғидаги мачит ва Хонақоҳ ёдгорлиги Темурийлар даври меъморий обидаларига мансублиги, унга ёндаш қишлоқнинг Тарағай номи билан, ғорнинг эса Темур номи билан аталиши бежиз эмас экан. Тарағайлик қариялар айтишган ғор этагидаги Дунётепа деган жой сир-синоатга тўла. Ривоятга кўра Дунётепа Тарағай Баҳодирнинг қароргоҳи бўлган. Барлосларнинг кўҳна қўшиғида бор:

Дунётепада чақалоқ овози янгради...

Қўрғон ташқарисидан овоз келди:

— Тегина бегим моҳ, Дунётепага келиб нима топдинг?

— Дунётепадан дунё топдим.

— Энагалар айтишди:

— Оллоҳга шукур ўғил бола.

— Фаришталар айтишди:

— Оламгир бўлгай!

Кўҳна ғор акс-садо берди:

— Оламгир бўлгай!..

Фаришталар тошдан бесаноқ эгар йўнишди.

Улар Дунётепада ҳалиям бор.

Ғор этагида Қизил олма деган жой бор.

Бу табаррук масканда Темур авлодлари олмазор боғ бунёд этишган. Тарағайи олма номи билан машҳур. Нисбатан кичик тарам-тарам, мазаси асал таъмини берадиган ажойиб олма нави ана шу Қизил олма боғларида етиштирилган ва атроф водийларга тарқатилган.

«Қалқама» жамоа ширкат хўжалиги деҳқонлари фақат номигина сақланиб қолган «Қизил олма»да янги олмазор бунёд этиб бобокалонлар хотирасига «Темур боғи» деб аташди. Экспедиция аъзолари ғорга чиқиш олдидан ана шу боғда олий боғбонлар билан суҳбатлашди.

ҒОР ЙЎЛЛАРИДА

Амир Темур номидаги ғорлар Қашқадарё тоғларида икки жойда, бири Яккабоғ, иккинчиси эса Чироқчи тоғларида жойлашган. Биз ҳикоя қилаётган нуфузли экспедиция аъзолари Чироқчи туманидаги Амир Темур ғорига йўл олишганда эрта тонг палласи — субҳи содиқ эди... Қалқама жамоа ширкат хўжалиги раиси Бекмурот Боймуродов фидойилиги эвазига ғорга чиқадиган оёқ йўллар мазкур йил давомида кенгайтирилиб, юк машинаси сиғадиган ҳолатга келтирилди.

Экспедиция аъзолари тушган машиналар денгиз сатҳидан 1000 метр баландга кўтарилгандан юраклар ҳаприқиб, юз-кўзлар бироз қўрқув ҳаяжонидан бўғриққанда, ҳусйа чўққиликлари олмос домига урилиб адоққа энаётган гир-гир шабада жону танга ором бағишлаганди. Ёзнинг кучга тўлган палласи бўлишига қарамай йўл ёқалари кум-кўк ўт-гиёҳлар, тоғ чойи сунбул ва андиз гуллари анвойи, поёндоз бўлиб яшнаб ётарди. Машиналар шундоққина «Темур супаси» деб номланадиган ясқоқ тош тагига келиб тақа-тақ тўхтаганда ҳамма ўз юкини кўтариб тоққа тирмашишга мажбур бўлди. Биринчи довон одамларни саралаб қўйди. Баъзилар от, эшаклар белига минди. Темур супасидаги тиловат саёҳатчиларни тоғ ҳавосига мослаштирди. Айтишларича Темур бу ўзига хос тош супа — номозгоҳда ўтириб тоат-ибодат қилган, теварак-атрофни кузатган. Бу жойдан бус-бутун Қашқа воҳасини кузатса бўлади. Бу улкан ясқоқ тош қиблага чўзилган 40—50 метр келадиган жой намознинг ўзи. Тангри иноятига қойил. Яна йўл, яна машаққат. Айтмоқчи, йўлни тарағайлик 67 ёшлик уста Мусоқул ота бошлаб борарди. Саёҳатчилар ғор оғзига етиб келганда хўжалик прораби уста Илёс ва эл кайвонийси Урол бригадир раҳбарлигида тарағайлик ёшлар монумент ёдгорлигини ўрнатиб бўлаёзган экан. Қойил. Тарағайлик ёшлар тоғ йўллари машаққатини енгиб ғор оғзига цемент ва қум, ёдгорлик мармар лавҳини елкаларига кўтариб чиқишипти.

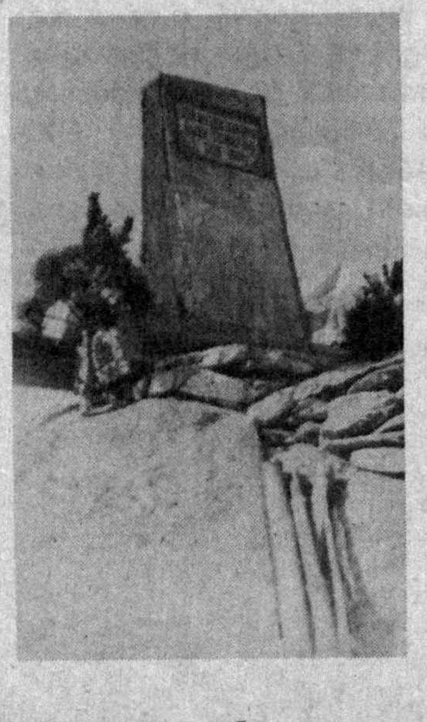

ҒОР ЁНИДА ЯНГИ ҒОР

Кимдир айтиб қолди. Оқнов қояларининг кун ботиш тарафидаги «Темур ғори» деб аталадиган ғор оғзидан шимол тарафда янги ғор топилибди. Саёҳатчилар дастлаб шу ғорга йўл олишди. «Движак» деб аталадиган бензинли мотордан электр токи олиниб, 500 метр узунликда сим тортилиб ғорга кирилди. Ғор оғзи қачонлардир ёпилиб қолган экан. Тангри инояти билан ғор қайта очилди. Яна муҳими, ғор оғзига борадиган йўлакда ноёб шифобахш ўсимликлар — алқар ўти, кийик ўти, айиқ ўти, кучала, қора сунбул туп-туп бўлиб ўсиб ётарди. Ғўё беминнат дорихона. Ғор оғзидан эгилиб ичкари кирдик. Бу манзилда қачондир одам яшаган. Деворлар тутундан қорайиб кетган. Ўтовсимон йўлак. Таги тупроқ, томи тошдан. Узунаси 50 метр, эни 5—6 метр, баландлиги 7—8 метр келадиган ажабтовур зал. Тап-тайёр макон. Ҳаво салқин 5—6 даражадан ошмайди. Ғоршуносларнинг айтишича, бу қадимги одам манзилгоҳи 50 метрдан кейин йўлга тош тушиб қолган экан, нариёғига ўтолмай қайтиб чиқдик.

ТЕМУР ҒОРИДА

Бу ғор иштиёқманд сайёҳлар ғоршунослар томонидан анчайин ўрганилган. Ғоршунос Виноградов, СамДУ доценти М. Абдужабборовлар бу ғорга илмий экспедиция уюштириб имкон даражасида маълум масофага борган ва ўз таассуротларини ёзиб қолдирган. Уларнинг хулосаси бўйича ғорнинг умумий узунлиги 350—400 метрдан ошмайди. Бироқ ғор ҳам тўлалигича ўрганилмаган. Мазкур экспедиция аъзолари электр чироқ ва фонарлар ёрдамида ғорга тушиб, унинг бебаҳо бойлиги бўлган новвотсимон сумалакларни қизиқиб томоша қилдилар. Табиатнинг беқиёс мўъжизаси чироқ ёруғида кўз қамаштирадиган даражада порлаб туради. Катта зал шунчалик жозибадорки, афсонавий зар қандиллар қасрига кириб қолгандек сезасан ўзингни. Катта залдан кейин 3 тарафга йўл кетади. Саёҳатчилар учала йўлга кириб чиқишди, уни тўлалигича забт этиш учун бир неча кун кераклигини ҳис қилган саёҳатчилар 10 соат давомида юришиб қайтиб чиқишганда кун пешиндан оққанига анча бўлганди. Тоғлик тиришқоқ ва эпчил йигитлар ғор оғзига киришда монументни битказиб устига оппоқ мато тортиб қўйишга улгуришганди. Ҳатто саёҳатчилар ғор оғзида ўтириб нафас ростлашлари учун тошсупа ҳам бунёд этишганди. Денгиз сатҳидан 1750 метр баландликда 60 киши иштирокида мухтасар митинг ўтказилди. Монумент саҳнида «Амир Темур 660 ёшда» ёзуви товланиб турарди.

Маҳаллий шоир Уста Бурхон «Темур бобо, энди бизни кечиринг» шеърини ўқиди. Шундан кейин бирин-кетин экспедиция иштирокчилари сўзга чиқиб ўз таассуротларини баён қилдилар. Ғор тепасида эса экспедициянинг рамзий байроғи ҳилпираб турарди. Уста Мусоқул бобо эса ғор тепасидаги баланд чўққига шамол ёрдамида доимий айланиб ҳосил бўладиган ток ёрдамида электр чироқ ўрнатиб қўйишга ваъда берди. Экспедиция таассуротлари матбуот ва телевидение орқали ёритиладиган бўлди. Шу куни шу жойда «Қалқама» жамоа ширкат хўжалиги аъзоларининг истак ва хоҳишлари инобатга олиниб хўжаликни бундан кейин Амир Темурнинг падари бузруквори Тарағай Баҳодир номи билан аташга қарор қилинди. Ҳар қанча чарчоқ бўлишига қарамай ҳамманинг юз-кўзлари қувонч ва шодликдан яшнаб турарди.

СЎНГГИ СЎЗ ЎРНИДА: ***Чақиликалон тоғларининг Оқнов қоялари бағрида жойлашган бу ғорнинг асл ижодкори Она табиатнинг ўзи. Унинг қачон яралгани ёлғиз яратувчига маълум. Улуғлик ва муаззамлик ёлғиз Оллоҳга ярашади. Инсон боласи эса ҳамиша Тангри ибратларига таъзим ва тавозе билан қараган. Ҳайратомуз маконга илоҳий инсон, туркий элат фахри ва ғурури Амир Темур номини қўйган халқ унга абадий миннатдорчилик таъзими бажо келтирган бўлса ажабмас. Илмий экспедиция аъзоларининг асл муддаоси айнан шу бўлгани аён.***

Ғози РАҲМОН

ҲУҚУҚЛАРИНГИЗДАН ХАБАРДОРМИСИЗ?

Сир эмас, биз кўп нарсаларга бефарқмиз. Жумладан, ўз ҳуқуқларимиз кўпчилигимизни қизиқтирмаслиги ҳам инкор этиш мумкин бўлмаган ҳақиқатдир. Ўзбекистон касаба уюшмалари федерация кенгашининг юридик бўлим мудири, меҳнат ҳуқуқлари бош инспектори Ҳамидулла Примқулов билан ўтказган мулоқотимиз аксарият муштарийларимиз учун фойдадан холи бўлмас, деган умиддамиз.

— Ҳамидулла ака, ёшлар ўз ҳуқуқларини деярли билишмайди, шундай эмасми?

— Тўғри гап. Нафақат ёшлар, балки катталарнинг ҳам бу борада билимлари етарли эмас. Айниқса, меҳнат соҳасидаги ҳуқуқларини яхши у ёқда турсин, лоақал ўзлари учун ҳам етарли билишмайди. Шу боисдан Президентимиз илгари сурган ғоя ва мақсад — ҳуқуқий-демократик давлат барпо этиш ана шу йўлдаги муҳим аҳамиятли саъйи-ҳаракатлардир. Зеро, жамиятда ҳар бир инсон ўз ҳуқуқ ва бурчларини билиши шарт. Бунингсиз нафақат демократик давлат тузиш, балки иқтисодиётни бозор принциплари асосида шакллантириш ҳам мумкин эмас. Эндиликда шартнома ёки келишув асосида тарафларнинг муносабатлари амалга оширилади. Агар ҳар бир шахс ўз ҳақ-ҳуқуқларини билмаса, бундай келишувдан ижобий натижа кутиш мантиқдан йироқдир.

— Ёшларнинг меҳнат ҳуқуқлари хусусида тўхталсангиз.

— Келинг, ўз-ўзимизга бир саволни бериб кўрайлик. 18 ёшга тўлмаган ёшларимиз иш вақтини қанча бўлишини билишадими? Ишонч билан айтиш мумкинки, тўқсон фоиз ёшлар бундан бехабар. Чунки амалиётда мен кўп бор шундай ҳолатни кузатиб келганман. Ўрта мактабни битирган ўспирин бирон корхонага ишга кирди. Унинг наздида ҳамма қатори соат тўққиздан кеч соат 18 гача ишлаши керак. Бундай нормада ишлаш унинг бир ҳафталик умумий иш вақти (5 кунлик иш ҳафтасида) 40 соатни ташкил қилади. Ваҳоланки, уларнинг иш вақти ҳафтасига 36 соатдан ошмаслиги керак. Бу нарса 16 ёшдан 18 ёшгача бўлган ўсмирларга тегишли.

Иккинчи масала: Неча ёшдан ишга жойлашиш мумкин? Амалдаги Қонунчиликка биноан ишга жойлашишга умумий асосда 16 ёшдан рухсат этилади. Ёки ота-оналарининг розилиги билан 15 ёшдан ишга жойлашиш мумкин. Ўрта мактаб, ҳунар-техника билим юртлари каби муассасаларда таҳсил олаётган ёшлар эса ўқишдан бўш вақтда, ўқишга, саломатлигига зиён етказмайдиган шароитларда меҳнат қилиш учун 14 ёшдан рухсат этилади.

Учинчи масала: Ана шу ёшлар ўзларининг меҳнат таътиллари муддати қанча эканини билишадими ёки меҳнатларига қандай ҳақ тўланишидан хабардормилар? Афсуски, бу саволга бир сўз билан «Ҳа, билишади» деб айтиш мумкин эмас. Меҳнат таътилининг давомийлиги 18 ёшгача бўлган ёшлар учун 30 иш кунидан кам бўлмаслиги керак. Ана шу таътилдан фойдаланиш ҳуқуқида имтиёзлар ҳам мавжуд. Айтайлик, бу ёшлар меҳнат таътилини йилнинг исталган фаслида — ўзлари учун қулай пайтда дам олиш ҳуқуқига эгалар. Иш ҳақига келсак, иш вақти улар учун қисқарган бўлади, аммо иш ҳақи ишлаган вақтга пропорционал эмас, балки тўлиқ тўланиши керак.

— Олий ўқув юрти талабаларининг меҳнат ҳуқуқлари нималардан иборат?

— Агар олий ўқув юрти талабаларининг меҳнат ҳуқуқлари тўғрисида фикр юритадиган бўлсак, уларнинг аксарият қисми 18 ёшдан катта шахслар ҳисобланади. Демак, улар умумий ходимлар тоифасига киритилади. Лекин талабаларга ҳам қонунчиликда имтиёзлар, кафолатлар мавжуд. Аниқроқ айтганда, бундай имтиёзлар меҳнат кодексининг 14-боб, 3-параграфида ўз аксини топган. Жумладан, 255-модда олий ва ўрта махсус ўқув юртларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда таълим олаётганларга иш вақти бўйича бериладиган имтиёзларни назарда тутади. Унга биноан ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда таълим олаётган ходимлар диплом ишини, лойиҳасини бажариш ёки битирув имтиҳонини топширишдан олдинги 10 ўқув ойи давомида машғулотларга тайёргарлик кўриш учун 6 кунлик иш ҳафтаси бўлганда, ҳафтада бир кун ўртача иш ҳақи сақланган ҳолда ишдан озод этилади. Иш ҳафтаси 5 кунлик бўлса ишдан озод этиладиган кунлар миқдори иш сменасининг муддатига қараб ўзгаради, ишдан озод этиладиган соатлар миқдори эса сақланиб қолади.

— Талабалар учун имтиҳон-синовлар жараёнида қандай имтиёзлар мавжуд?

— Бу саволга 256-моддадан жавоб олиш мумкин. Яъни унда айтилишича, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида таҳсил кўраётган ходимларга лаборатория-имтиҳон сессиясида қатнашиш даврида қуйидаги тартибда таътиллар берилади:

Биринчи ва иккинчи курсда кечки бўлимда ўқиётган олий ўқув юрти талабаларига ҳар йили камида 20 календарь куни, ўрта махсус ўқув юртида таълим олаётганларга ҳар йили камида 10 календарь куни, олий ва ўрта махсус ўқув юртида сиртдан таълим олаётганларга ҳар йили камида 30 календарь куни, 3 ва ундан кейинги курсда кечки шаклда билим олаётганларга ҳар йили камида 30 календарь куни, ўрта махсус ўқув юртларида таълим олаётганларга ҳар йили камида 20 календарь куни, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида сиртдан таълим олаётганларга эса ҳар йили камида 40 календарь куни, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида битирув имтиҳонларини топшириш даврида камида 30 календарь куни, диплом лойиҳасини тайёрлаш ва ёқлаш даврида олий ўқув юрти талабаларига 4 ой, ўрта махсус ўқув юрти талабаларига эса 2 ой муддат билан ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда қўшимча таътиллар берилади.

Олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг охирги курсида ўқиётган ходимларга диплом лойиҳасига материаллар тўплаш учун 30 календарь куни муддати билан иш ҳақи сақланган ҳолда таътил берилади.

Мазкур таътил даврида кундузги бўлим талабалари ва ўқувчилар учун умумий асосда стипендия тайинланади.

Боя мен айтиб ўтган диплом лойиҳасини тайёрлаш ва ёқлаш пайтидаги таътил кечки, сиртқи бўлимдаги талабалар учун тааллуқли. Лекин бундай нормани кундузги бўлимда таҳсил олиб, бўш вақтида меҳнат қилаётганларга татбиқ қилиш мумкин эмас, деган хулосани чиқариш нотўғридир. Бу тоифадаги ходимлар ҳам юқорида айтилган имтиёзларни бериш масаласи мазкур корхонада тузиладиган жамоа шартномасида ёки бевосита ходим билан иш берувчи ўртасида тузиладиган меҳнат шартномасида қўйилишини қонунчилик тақиқ этмайди.

— Бунинг учун бирон маълумотнома керакдир?

— Айтиб ўтилган таътилни олиш учун талаба ўқув юртидан тегишли ҳужжатни иш берувчига тақдим этиши шарт. Акс ҳолда иш берувчи талабанинг бундай талабини бажармасликка ҳақлидир.

— Суҳбатимиз бошида таъкидланганидек, ҳуқуқий билимсизликка чек қўйиш учун нималар қилиш керак, деб ўйлайсиз?

— Бу масалага қайтадиган бўлсак, менингча ҳозирда ўрта мактабларда ҳуқуқ соҳасида берилаётган таълимни қониқарли деб бўлмайди. Сабаби, назаримда ушбу ҳолатларда намоён бўлади. Энг аввало меҳнат ҳуқуқлари соҳасида етарли малакага эга бўлган мутахассисларнинг, айниқса, давлат тилидаги адабиётларнинг деярли йўқлиги. Ва ниҳоят, учинчидан, кўпчилик йигит-қизларимиз афсуски, бу масалага жиддий ёндашишмайди. Адабиёт масаласида гапирганда шуни айтиб ўтмоқчи эдимки, Республика Халқ таълими вазирлиги бунга эътиборини янада кучайтирса фойдадан холи бўлмасди. Қолаверса, Республикамиз бўйича махсус адабиётларни (ўқув қўлланмалар, қонунларга шарҳлар) давлат тилида тайёрлашни рағбатлантириш йўлларини излаб топиш ва жорий этиш керакдир балки. Масалан, Украинада шу каби махсус адабиётларни ўз тилида, яъни украин тилида тайёрлаб, чоп этиш учун даромаддан олинадиган солиқ борасида маълум имтиёзлар яратилган.

Умуман олганда, жамиятимиз аъзоларининг ҳуқуқий билимларини ошириш мақсадида бу масалага матбуот, телевидение, радиода кўпроқ чиқишлар уюштириш мақсадга эришиш йўлларидан биридир.

Суҳбатдош Назокат УСМОНОВА

Талаба қандай яшаяпсан?

«ҲАММА БОЗОР — БИР БОЗОР»МИ?

Бозор... Халқ орасида «Ҳамма бозор — бир бозор», деган нақл юради. Бу нақл ҳақида ўйласангиз, маъно кетидан маъно чиқаверади. Келинг, биз уни жўн тушуна қолайликда, бозорларимиздаги бугунги ободончилик, шарт-шароитлар ва табиийки, нарх-наволарни бир солиштириб кўрайлик.

«Бозор бўлгандан кейин...» деб гапимни бўлмай туринг, оғайни! Назаримда, бозорлар орасида ҳам хийлагина тафовут мавжудга ўхшайди. Пойтахтимиздаги Олой, Фарҳод, Қуйлиқ каби катта бозорлар ҳақида тортишиб ўтирмайлик. Сиз «Талабалар шаҳарчасидаги «бозорча»га бир бор қадам ранжида қилганмисиз? Йўқ, дейсизми? Роса омадингиз бор экан-да. Демак, асабларингиз жойида. Йўқса, каминани маъзур тутгайсиз, бир бор безовта қиламан. Бу бозорда картошка 15-16, пиёз 8-9, помидор 10-12, узум 20-25... Хуллас, катта бозорлардан бир ярим-икки баробар қиммат.

Баққолларга сал арзонроқ беринг, деб овора бўлмаганингиз маъқул. Ундан кўра тошга дардингизни айтсангиз эриб кетиши мумкин. Мабодо, «бир оз арзонлаштиринг-да» деб оғзингиздан чиқиб кетгудек бўлса, «Ука, палон пулга олганман, менга бир сўминг қолади. Шунга ҳам рози бўлгин» деган «дийдиё»лардан асабингиз баттар ўйнайди. Бу масала ҳар йил бир марта матбуотда кўтарилади. Лекин ҳеч нарса ўзгармайди, эски ҳаммом, эски... Растаалар хўжайини ўша-ўша 5-6 «тадбиркор» аёллар...

Суриштириб кўрсам «Талабалар шаҳарчаси»да жойлашган бу бозор Қора қамиш деҳқон бозорига қарар экан. Энди савол туғилади:

Наҳотки, шуларни бир суриштирадиган мардлар йўқ. Талабалар шаҳарчасининг ҳокимиятидаги ўртоқлар нима иш билан машғул бўларкан? Келажагимиз таянчлари бўлган ёшларнинг қандай яшаётгани билан қизиқмайдими?

Олаётган стипендиялари билан бу бозорда савдо қилишга неча кун «мушарраф» бўлишаркан?

Хуллас, бу масалани ўзимизга ишониб-ишонмай, яна бир бор қаламга олдик. Зора Талабалар шаҳарчасининг «катта»лари бир ўйлаб кўрса. Биз журналистларнинг вазифамиз бор нарсани рўй-рост бозордаги нарх-наволарни айтиш. Бу муаммоларни ҳал қилиш эса шу соҳа мутасаддиларининг виждонига ҳавола.

«Туркистон»лик харидор

Газетхон танқид қилади

ТОР ЖОЙДАГИ ТОМОША

Дам олиш куни бўлганиданми, бозорда одам тирбанд. Бу бозорга юк машина, енгил машина, пиёдалар — бари битта йўлкадан киради. Шу зайлда олдинда бола етаклаган аёл жонҳолатда бақириб юборди: «Боламни машина уриб юборди!». Тартибсизлик авжига минди. Аёл ҳайдовчини койирди.

— Кўзинг қаёқда, қатта шошасан? — устбоши чангга беланган боласини бағрига босганча жазаваси қўзирди онанинг. — Нима сенга бу ер катта кўчами? Йўлка-ку?! Ҳозир милиция чақираман...

Ҳайдовчи йигитча эса онаси тенги аёлга ўшқирарди:

— Ўзинг нега анқаясан, оёғимнинг тагида ўралашиб, йўлками- бошқами...э, ўзим биламан, битта болани эплай олмасдан... Чақир, ўша милицияни... Қайтага яхши,«стоянка» кўрсатади менга!

Ҳайрият, бола жароҳатланмабди.

— Бир чеккаси тўғри айтяпти, ўғлим, — ёши улуғроқ киши аралашди. — Сениям, боланиям худо бир асради-я.

— Э, отам бут бозор, кўтара савдо бозори! Машина билан кирмай нима ман томошага кевопманми? — дея машинада илгарилаб кетди йигит.

Кимдир аёлни, кимдир ҳайдовчини қоралаб ўз йўлида кетди. Ҳали бозоргача «тўсиқ»лар... Қанийди машмаша шу билангина тугаса? Пойтахтдаги Паркент кўтара савдо маркази атрофида яшовчилар бундай аҳволга кўникиб қолишган. Одатий, ҳар кунги ғалвада, деб кўя қолишади. Паркент кўчасининг у томондан бозорга ўтиш учун 15-20 минутлаб «антиқа чорраҳа»да туриб қоласиз... Йўқ, бу чорраҳа бошқасига ўхшамайди. Антиқа-да, пиёдалар йўл четида турнақатор тура-тура тоқати тоқ бўлади. Сўнг йўлнинг ўртасига «бостириб» чиқишади. Йўлни кесиб ўтиш учун машина қатнови камайишини кутсангиз соатлаб тураверасиз. Шундай кезлари агар сизга ҳақиқий чорраҳа керак бўлса: Врачлар малакасини ошириш институтидан то Циолковский муюлишигача борасиз, «айланиб» бозорга кирасиз. Чор-атрофи кўпқаватли уйлар жойлашган, йўлга ҳатто «пиёда» белгиси туширилган йўл кўрсаткич ҳам қўйилмаганидан ҳайрон бўлади киши. Йўлнинг икки чеккасида эса қатор машиналар саф тортиб тураверади. Уларнинг «бандлик хизмати» шу ерда бўлса керак-да!». «Бизнесмен»лар ҳатто трамвай йўлига ҳам «тулпорлари»ни шартта кўндаланг қўйиб «мол» тушириб-ортишади. Ие, трамвай ҳам бор-а, айтганча! У қўнғироғини чала-чала «йўл бўшат» деб антиқа чорраҳа очилишини кутиб тураверади-тураверади! Ортиқча одатдаги трамвайларнинг бекорчиликдан безиб туришидан йўловчиларнинг фиғони фалакка ўрлайди.

Ҳақли савол туғилиши мумкин: нима бозор атрофида кўча тартиб-қоидасини назорат қилувчилар йўқми? Бор, албатта. Бугун ҳам икки нафар ДАН ходими бозор йўлида навбатчиликда.

— Йўл тартиббузарларига ҳатто бизнинг ҳам кучимиз етмай қоляпти, — дейди ҳижолатомуз оҳангида Ҳамза тумани ички ишлар бўлими ходими, милиция катта лейтенанти Носир Тўлаганов. — Лекин махсус «бандлик хизмати» торлик қиляпти-да. Харидор ҳам, йўловчи ҳам ҳақ! Шу бозор атрофидаги 700-800 метрлик масофани баъзи кунлари 3-4 кишилашиб эплай олмай қоламиз.

— Керакли чораларни кўрмайсизларми?

— Бизнинг вазифа «тартиб сақлаш». У ёғини «катталар» ҳал қилади-да.

— Нима гап? — чаккасига қўлини нуқтаб гапга аралашди яна бир ДАН ходими. — Тинчликми?

Муддаони айтдик.

— Ҳа, бу масаламми? Ёзганмиз, айтганмиз. Фойдасиз. Иложи бўлмагач икки оёқни бир этикка тиқишдан нима фойда? Ўша сиз айтган «жой»нинг ўзи қани бу ерда, — милиция старшинаси Бердиали Холбеков бироз қизишиб гапирарди. — Ҳайдовчидан «жарима» олиш, «қувлаш» билан бу муаммони ҳал этиб бўлмайди. Биласизми, аммо йўли бор...

Шу пайт қайсидир машина қаттиқ тормоз берди. «Ғи-ийи-қ» ваҳимасидан бир чўчиб тушдик. Катта тирковли юк машинаси қайриламан деб кўчанинг ўртасига кўндаланг бўлди-қолди. Яна тартибсизлик бошланди.

— Ана, кўрдингизми? Айтмоқчи йўли... Э, ёзинг, балки нафи тегар, ҳозир тўхтаб туринг, яхшиси телефон рақамингизни айтинг, қўнғироқлашамиз. — Бердиали Холбеков ҳуштагини чуриллатганча чопиб кетди.

Паркент бозори. Мўл-кўлчилик. Ҳамма нарса бисёр. Бозор халқнинг ҳаёт тарзини белгилайди.

Президентимиз аҳоли турмуш даражасини, унинг турмуш маданиятини юксалтириш масаласига алоҳида аҳамият бераётгани бежиз эмас, албатта. Шу ўринда Паркент бозоридаги бундай аҳволдан ўйланиб қоламиз. Одамларга талаб даражасида савдо хизмати кўрсатиш, маиший хизмат маданиятини ташкил этиш ва умуман, савдо маданияти аслида бугуннинг мавзуси-ку?! Наҳотки, бозор мутасаддилари, тумандаги масъул раҳбарлар бу ҳақда бош қотиришмаётган бўлса??! ДАН ходимларининг таъкидлаганидек, «қувлаш» ёки «жарима» инсон ҳаётини муҳофаза этиш учун кафил бўлолмайди.

Халқимизда мақол бор: тор жойда ош егандан, кенг жойда мушт еган афзал.

Балки бозордаги тор жойнинг муаммосини кенгроқ жойда кўриб чиққан маъқулдир. Зотан, тор жойдаги бу томоша аҳолига маиший хизмат маданиятининг ҳеч қайси турига кирмайди-да.

САИДА БОНУ

«МЎТТИ» ПАХТАЗОРДА

Ўзбекистон Республикаси ёшларининг «Камолот» жамғармаси қошидаги «Мўтти» театрининг санъаткорлари бу галги учрашувларини Сурхондарё вилояти далаларида пахтакорларга хизмат кўрсатишдан бошлади. Айниқса, Ўзбекистон халқ артисти Эргаш Каримов, талантли актёрлар Шерали Ҳожиев, Абдурашид Жўраевнинг чиқишлари пахтакорларда катта қизиқиш ўйғотди.

Улар Қизириқ туманидаги «Гиламбоп» деҳқон фермер хўжаликлари уюшмаси пахтакорлари ҳузурида бўлишганида бу санъаткорларнинг мухлислари кўп эканлиги яна бир карра аён бўлди. Пойтахтлик санъаткорлар бу ерда пахта тераётган Термиз Давлат университети талабаларига ҳам ичакузди латифалар, интермедиялар ва ҳангомаларни ҳадя этишди. «Камолот» жамғармаси вилоят бўлими раиси, Ўзбекистон Олий Мажлиси депутати Жуманазар Қурбонов санъатларини намойиш этганликлари учун «Мўтти» театри жамоасига миннатдорчилик билдирди.

Ж. ХУШБОҚОВ, «Туркистон» мухбири

Армон

ЮРАКДА ҚОЛГАН ИЗЛАР

Акамнинг тақдири чигал кечди. У отам берган 3500 сўмни уй олиш учун бир ошнаси машина оламан деганда унга тутган. Узи эса ижарама-ижара кўчиб юрди. Тушкунлик, атрофдагиларнинг уни англамаслиги қалбини қоғоздай ғижимлаб ташлади. Шунда ҳам Ватан, юрт, тарих ва уша вақтдаёқ истиқлол ҳақида шеърлар битди.

Энасой кўйлайди бизнинг лаҳжада... ёҳуд
Сукутга берилган товушсиз бир тил,
Шовқинлар тилида сўйлар шаршара.
Сўйлар қай инсонда дилларда, эй дил,
Улуғбек тусида мум қотган яра?

У пайтлар бундай шеърларни матбуотда чоп эттириб бўлармиди? Туртта миршаб авахтага тиқиб қўйиши мумкин эди: «Ватан, миллат» ҳақида нега шеър битасан, деб. Чинакам шоир энг оғир дамларда истеъдодини намойиш этади. Зеро, истиқлол нима эканлигини англамай истиқлол, дея ёлғондакам шим йиртиб, букириншларни кўрганимда чинакам ал шоирлари руҳига дуолар қиламан.

Истиқлолни ҳажга боргандек қабул қилганларга иймон муборак, деб айтгим келади.

Назар Шукур ҳаёт чоғида унинг «Кўкдаги умр» ва «Қишлоқ йўлларида» китоблари ўқувчилар қўлига тегди. Яқинда «Чўлпон» нашриётида унинг «Вақт хиёбонида» китоби чоп этилди. Унга раҳматли дўстим ноёб истеъдод соҳиби Чори Аваз муҳаррирлик қилган. Акамнинг тақдири айнан Чори тақдирида такрорланди.

Наилож акам 31 ешида ҳаётдан кетсада, ундан шеърлар, фарзандлар қолди. Бу дунёга кимлар келиб, кимлар кетмаяпти. Муҳими, унинг исми бугун ва эртага жарангланиб турса, тангрига шукур!

Ўроз ХАЙДАР

ЎТАЁТГАН ЛАҲЗАЛАРГА

Барибир бебахтсиз — толеи қора,
Ўтиб кетаяпсиз бепарво, бефарқ.
Қайтмоқ, тўхтамоққа сизда йўқ чора,
Вақт отли дарахтдан сиз тўкилган барг.

Ўтиб кетаяпсиз!
Қанча-қанча из
Сочилган йўлларда, қиру сойларда.
Сизга ачинаман,
Қандай яшайсиз
Одамлар тарк этган жойларда?

* * *

Кенглик!
Бунча йўқ поён, ҳаддинг,
Мовий бўшлиқ теварагингда.
Фақат туйиб ёрга боқолдим,
Ҳув, хилватгоҳ — толнинг тагида...

Кенглик!
Бағринг тўрт девордай тор,
Вужудимга бораяпсан ботиб.
Сиғмаяпман мен сенга бу бор
Тол тагида ёрни йўқотиб!

Назар ШУКУР
1978 йил

БИРИНЧИ САБОҚ

Ҳурматли муштарийлар хабарингиз бор газетамизнинг ўтган сонларида таҳририятимиз қошида Р. Парфи бошчилигидаги «Шеърият сабоқлари» мактаби ташкил этилган эди.

Шундан сўнг таҳририятга бўлган қўнғироқлар сони тобора ортиб, мактублар ёғилиб кетди, десак муболаға бўлмас. Қўнғироқлар, мактублар ва мурожаат қилган ёшлар фикр истакларини эшитиб шундай хулоса ясаш мумкинки, бу мактаб очилиши кўплаб ҳаваскорларимизнинг дилларидаги орзуни ушалиши бўлади.

Қадрли шеърият шайдолари!

3 октябрь куни ана шу «Шеърият сабоқлари» мактаби биринчи дарсини бошлайди. Унда шеъриятимизнинг таниқли вакиллари қатнашишади.

Хуллас,

«Шеърият сабоқлари» сизни 3 октябрь куни соат 17.00 да «Туркистон» таҳририятида кутади.

«ТУРКИСТОН» — МУШТАРИЙ — «ТУРКИСТОН»

Ассалому алайкум, Рауф ака!

Самарқандлик Нодир қардошингизни унутганингиз йўқми? Эсингизда бўлса, ўтган йил кузда республика ёш ижодкорларининг навбатдаги семинари якунланган куни оқшом Дўрмонда, қолаверса, Дўрмон ташқарисида ажойиб ҳангомалар қилган эдик: Сиз Набижон Боқий, мен ва дўстим Ориф Тўхташ, эртаси куни ҳурматли мусаввиримиз Рўзи ака Чориевникида давом этган суҳбатларимиз ҳам биз учун ниҳоятда завқли эди. Айниқса, ҳар бир мисраси юрагингизга жо бўлган туркийлар мафкураси ҳақидаги китоб сарварағига «қадрдоним Нодир Жонузоқ Самарқандийга юрагимни ишониб топширдим», деб ёзиб, тақдим этишингиз менинг учун таърифлаб бўлмас шараф эдики, Тошкентдан қатгач, бир-икки қоғозлик хотиратоб нарса ҳам ёзиб қўйдим.

Устоз!

Ўшанда сизга шеърларимни кўрсатишга истиҳола қилгандим. Чунки ёзганларим у қадар эмаслигини ўзим ҳам биламан. Аммо бугун ўзбек шеъриятининг келажагини ўйлаб мактаб очибсизки, бутун ёш ижодкорлар номидан ташаккур билдирган ҳолда шеърларимни жўнатишга азм қилдим. Қусурларим учун аввалдан узр сўрайман...

Омонлик тилаб, шогирдингиз НОДИР.

ДАРС

Дарсхонага кирасиз шошиб,
Ёнимдан «ғув» ўтиб кетасиз.
Ўзингизга лойиқ йўл очиб,
Жойингизга қушдай етасиз.

Ўтирасиз (ахир бу дарс-да)
Ваъзлар сиғмас дилхонангизга.
Пичир-пичир бошлайсиз аста,
Сирғалиб ён дугонангизга.

Ҳис қиламан: ғийбатингиз — мен,
Пўртанадек кутгим келади.
Сочингиздан тортқилаб, кейин...
Кейин ...йиғлаб, ўпгим келади!

ИШХОНА

Саккизинчи қават. Саккиз қат оҳим
Биқирлар кўксимда — кийимларим ҳўл.
Дераза раҳидан томар нигоҳим:
Фақат йўл...

Саккизинчи қават. Саккиз қат чоҳим
Шиқирлар кўксимда — кишан тўла сўл.
Дераза раҳидан томар нигоҳим:
Фақат йўл..

Саккизинчи қават. Саккиз қат жоҳим
Қиқирлар кўксимда — мазаҳлари мўл.
Дераза раҳидан томар нигоҳим:
Фақат йўл...
Фақат йўл...
Келмайсиз...

Нодир ЖОНУЗОҚ, Самарқанд

Олтин куз неъматлари

Шоир Абдулҳамид Мажидийнинг 95 йиллигига

САТИРА ОЛАМИНИНГ ЙИРИК ДАРҒАЛАРИДАН БИРИ

Абдулҳамид Мажидий асримизнинг 20-ва 30-йилларида ўзбек адабиётида узининг катта ижодкорлик нуфузи билан донг чиқарган арбоблардан эди. У 1901 йилда Каттақўрғон шаҳрининг «Ҳайдар чаман» маҳалласида таваллуд топган. Эски мактаб ва дорилфунун таълимини олган, тожик, араб ва бошқа купгина тилларни яхши биладиган зиёли сифатида ҳам шуҳрат топган эди.

Шоирнинг юзлаб сатира ва юморлари «Ёш ленинчи», «Қизил байроқ» газеталари ҳамда «Ер юзи», «Маориф ва ўқитувчи», «Машраб», «Муштум» журналларида босилган эди. Бу асарларнинг купчилиги истиқлол ва мустақиллик ғоялари рамзий ва яширин образларга сингдирилганлиги билан алоҳида аҳамият касб этарди, айтолмаган дардларини сатира орқали зўр бадиий куч, уткир ғоявий йўналиш билан шаҳдам кутариб чиқарди.

Бундай асарлар сирасига «Шоирнинг уз нафсига шикояти», «Дедим — деди», «Ургандим», «Чиқди газетдан», «Думли саволларга нордон жавоблар», «Бойларнинг ҳасрати», «Чемберлинга ҳадя», «Суҳбат», «Бир муҳофазакорнинг дафтаридан» сингари юзлаб уткир сатирик шеърлари ҳамда «Фалсафани попирус», «Курганмисан, шоир бизнинг диерни», «Каромов келди» сингари ёшлар тарбиясига бағишланган достон ва балладаларини киритиш мумкин.

Шоир замон зайлидан келиб чиқиб, деярли барча сатирик ва юмористик асарларига «Абутанбал», «Танбал», «Чақмоқ», «Каттакур-гоний» сингари таxаллуслари қуйиб ижод қилган эди. «Миршоди», «Тўйдан кейин», «Ижоднинг гови», «Йил боши», «Алдаркуса» каби кулгили сатиралари шулар жумласидандир.

1936 йили «Муштум» журналининг 23,24-сонида муаллифнинг тожик тилида ёзилган «Попирус фалсафаси» достони чоп этилди. Бунда шоир чекишнинг зиёни ҳақидаги қарашларини зур танқидий руҳ билан бадиий ифода этган. Асарнинг бадиий ва ғоявий қиммати ҳозир ҳам уз аҳамиятини йўқотган эмас.

Қуйида ушбу ҳажвий достондан парчани эътиборингизга ҳавола қиламиз.

ПОПИРЎС ФАЛСАФАСИ

Бир кун попирўс қуруб суҳбат,
Берди базмга зеб ила зийнат.
Кайф бериб қизитди суҳбатини,
Муштук ила трубка ёнида,
Чилим ултирди ўнг томонида.
Уй турида тамаки ҳурматда,
Белибоғлиқ, махорка хизматда
Кирмасин дебу ерга бегона,
Қоровулликда турли сархона,
Қизиди мажлис ичра «ич, ҳа, ич»,
Бунди кундуз шу ичкилик ила кеч.
Мастлик утди ҳадду-ҳаётдан,
Ҳамма хушнуд бу зиёфатдан.
Попирўс бўлди шунчалик куб маст,
Кўзига осмон курунди паст
Узини билди хисраву олам,
Урди охир ягоналикдан дам,
Деди: оламда қанча булса гиёҳ,
Фуқародир, барига менман шоҳ.
Нафасимнинг булут ғуборидир,
Даражам ҳаммадан юқоридир.
Мени лойиқ деса янги дунё,
Мен топилдим, топилди Амриқо,
Мартабамни қилдинг бу хилда тамиз:
Путсигар ичра сақланурман азиз.
Кимки дунёда қилса куб меҳнат
Қиламан меҳнат аҳлига хизмат.
Мени дўст тутмаган бир одам йўқ,
Кўрмаса лаҳза деди: каллам йўқ».
Булмасам мен — фикр паришондир,
Менинг олдимда мушкул осондир.
Мушкул иш тушса бир киши бошиға,
Борадурман кумак учун қошиға.
Чигалнинг учини курсгузаман,
Барча тусқунлик ипларини узаман,
Ҳар мошина бошида мен тайёр,
Буламан ишчиларга дойим ёр.
Ҳар завўд, корхонада ҳозир.
Ишнинг устида буламан нозир.
Менга улфат бутун билимдонлар,
Мутахассис, муҳандис инсонлар,
Мен оёқ босмаган вилоят йўқ,
Менинг илмимга ҳеч ниҳоят йўқ.
Гоҳи денгизда тахта пародаман,
Гоҳи совлат билан идорадаман.
Мухтасар шулки, мартабам юксак,
Йўқ бу гапка тариқ гулидек шак.
Кимда шак булса курсатурман асос,
Қилсин овқат еган чоғида қиёс:
Чекмаса тўйганида бир навбато
Топа олмас таъмидан лаззат.
Ҳамманинг таъбига тушиб маъқул,
Барча маҳфилда мен бўлиб мақбул.
То кунгилдан берилди менга урун,
Сир каби кунгил ичра мен ёширин.
Зррадек қилсангиз агар инсоф:
Бу ҳақиқат сузим эмасдир лоф,
Ахир мажлиска нутқ этиб таъсир'
Қилдилар попирўсни куб тақдир.
Уртадан сўз олиб махорка туриб,
Юзини мажлис аҳлига ўгириб,
Деди: «эй попирўс, сўзингдир ҳақ,
Ҳамма даъвонг ҳақ эрур мутлақ,
Осмон мартабангга бир поя,
Давлатинг бошимиздадир соя.
Ҳақ эрур машҳури замоналигинг,
Қадру қиммат аро ягоналигинг.
Бизга одат бу ҳар нафас, ҳар чоқ,
Сенга табиийлик ила мақтанмоқ.
Қуллиғинг гарчи бизга катта мурод,
Лекин оламда бизми аҳли фазод?
Бу аниқдирки дори дунёда:
Сенга бош эгмаган ҳарамзода.
Лекин афсус жами кибру ғурур,
Кишида қуймағуси хушу-шуур.
Сенга кибр аҳлидан ривоят этай,
Битта мағрурдан ҳикоят этай;
Бир кун мен шаҳарда гушту-гузар,
Қилдиму сайр айладим бозор.
Учради менга ёмон бир жоҳил,
Шуҳратингдан ҳамон экан ғофил,
Ғафлат ила ҳамиша на инсоф,
Урадир куб ягоналикдан лоф.
Катта бозордан олиб бир жой,
Узига яхшилаб солибди сарой.

Нашрга тайёрловчи
Ҳайдарали УЗОҚОВ

Дилкаш суҳбат

БУ КЕЧ УХЛАМАДИ ЮРАГИМ

Яқинда қулимга «Юрак» деб номланган китоб тушиб қолди. Унинг муаллифи шоира Дилором Раҳматова, гўзал мисралар, дардни-да; ғамни-да чиройли тасвирлаган сатрлар...

Хуллас, Дилоромхонга баъзи саволлар билан мурожаат қилдим.

— Дилором, сиз дардни ҳам чиройли тасвирлайсиз...

— Дард қанчалик зўр бўлса, юракни шунчалик исканжага олади. Сиқилган, дард чекканидан ёрилмоққа тайёр юракнинг оҳу-ноласи кишини бефарқ қолдирмайди. У бир гўзал шеър бўлади, оқ қоғоз узра сочилиб кетган бир чиройли туйғу бўлади. Мен нимагадир фақат кайфиятим жуда ёмон бўлганда ёзаман. Бундай ҳолатда шеър ёзиш мен учун қанчалик «мазза» эканлигини тасаввур ҳам қилолмайсиз...

— Нимага севгига таъриф бера олмаётганингиздан қийналувчи сатрлар битасиз?

— Мен ҳаётда том маънодаги севгига етган эмасман, етишни истамайман ҳам. Чўққига етгач, «шу экан-да...» деб ҳафсалани пир қилмасдан, интилиб яшаш менимча, афзалроқ.

— Қандай ҳолатларни кўрганингизда шу манзарани шеърга солгингиз келаверади?

— Кўнгил буни мендан сўраб ўтирмайди. Мен унинг қулиман. Руҳий азоб онлари ёзмоққа шошиламан. Севимли машғулотим — кўринмас ҳис-туйғуларнинг ҳолатини қаламга туширмоқ, хаёл пардаларидан мўралаб, ҳаётнинг сузук кўзларидан маъно ўғирламоқ.

— Сиз учун руҳий суянчиқ нима? Унга доимо сиғинасизми?

— Шеър. Унга сиғинаман.

— Айрилиқ сизнингча, нима?

— У вақтинча бўлса, ундан кейин муддао муқаррар бўлса — бу бетоқатлик ичра роҳатланмоқ. Том маънодаги айрилиқ-тақдирга тан беришликдан бошқа нарса эмас.

— Ҳаётда йўқотганларингиз кўпми ё топганларингиз?

— Тарозуга солиш қийин. Яшаган умримни йўқотдим, топганларим — севги, ҳижрон, ютуқ, мағлубият, бахт, армон, эҳ-ҳе, қуйинг, адашиб кетдим.

— Армонингиз ушалишига ишонасизми?

— Армон ҳақида гапиришни ёмон кўраман. Нимагаки эришолмаган бўлсам — ўзим сабаб. Эртанги кунга ишончим бор. Демак, армон нима қилсин?...

— Нима учун биринчи китобингизни «Юрак» деб номлагансиз?

— Балки таажжубланиш табиийдир. Мен бу ерда организмимизнинг бошқариш пульти ҳақида эмас, балки руҳиятнинг жисмимиздаги шаклини назарда тутганман. Аниқроғи, гап менинг машқларим ҳақида кетар экан, бу менинг руҳиятим, кўнглимдаги туйғулар намунаси — ЮРАК!

— Хафа бўлганингизда сизни нималар овунтира олади?

— Ширин хаёллар. Яқин дўстимдан минг бора эшитган тасаллилар...

— Ўтаётган кунингиздан қониқасизми?

— Ўтаётган кундан қониқишни чекланиш дегим келади. Менга доимо нимадир етишмайди, ниманидир излайман. Уни баъзида топаман, баъзида йўқ.

— Кейинги пайтда матбуотда кўринмай кетдингиз. Шеърларингизни соғиниб қолганлар бор, Дилоромхон.

— Маълум муддат қоронғуликнинг замини тортдим — ҳаёт баъзида сизнинг дарду-дунёнгизни қоронғу қилиб қуяркан. Севимли қирғоқдан узоқлашиб кетиб, кўнглим нидоларига жабр қилган бўлсам, ўзимни оқлайдиган нарсам — шеърдир. Ўқиб берсам дегандим.

— Марҳамат.

Гули ЧЕҲРА
суҳбатлашди

СЎРАМАНГ

Сўраманг, жавоби пинҳондир,
Қанчалик севишим, кутишим.
Сиз рашкдан тўлғониб ёнгайда
Ўзни хўп бепарво тутишим.

Сўраманг, мен нечун дилозор,
Кўнглингиз йўлидан юрмаган.
Сиз орзу қилган у қизлардек
Сочини майдалаб ўрмаган.

Сўраманг, мен кимга ишониб,
Гул умрим хазондек сочяпман.
Кўзгуга қарашга бетламай
Ҳамон ўз-ўзимдан қочяпман.

Сўраманг, мен нечун излайман
Топмасга кўникиб туну-кун.
Сўнг бор-йўғимни жон билан
Топшириб кетаман сиз учун.

АЙТМАЙМАН

Бу кеч ухламади юрагим
Тепиб азоб берди кўксимга.
Мудроқ руҳни хўб эзғилади
Харсангтош қадади бўғзимга.

Балки сен бу он тинч ётибсан
Тўшакда чақмайди чаёнлар.
Қоғозинг тонггача ҳур қолур
Сиёҳинг — томмаган имконлар.

Мен-чи? Мен савдойи юракни
Тонггача шеър билан алдайман.
У сени сўроқлар, йиғлайди
Мен буни сенга ҳеч айтмайман.

Айтмайман, зарилим қолмаган
Ўртада гап ташиб юрмайман.
Севса юрак севиб қолгандир
Мен эса яхшиям кўрмайман.

СЕВГИНИ ХОР ҚИЛДИК

Менда номус кучли, сенда ор кучли,
Менда шарму, сенда ихтиёр кучли.
Менда сабр, сенда йўқ қарор кучли
Севгини хор қилдик, севгини...

Йўллар чигал эди, ечолмадик биз.
Висолни бир тўйиб ичолмадик биз.
Бир-биримиздан-да кечолмадик биз.
Севгини хор қилдик, севгини...

Сен, ўз ташвишинг ҳам тақдирнинг қули
Мен билмам кимнингдир узмаган гули.
Истаги осмону етмаган қўли,
Севгини хор қилдик, севгини...

Биз армон юртига қилинган қувғин
Бахт қасрига етмай қирилган қўшин.
Ким айтди жимгина яшамоқ мумкин
Севгини хор қилиб, севгини!

МЕН КУТИБ ТОЛГАНДИМ

Мен кутиб толгандим, чорлаб толгандим,
Кўникиб бўлгандим ожизлигимга.
Мен энди таажжуб қилмай қўйгандим
Сени унутмоқлик жоизлигига.
Ҳайрат эшиклари қотди лол бўлиб
Келинг... бундай бахтни кутмаганимда.
Оҳ, пойингга баргдек тўкилар эдим
Ҳаё суянчиғин тутмаганимда.

Кўзим қорасида суратингму, ё —
Минг бир кеча бўлган аёлми бу, туш?
Сенга нималарни айтмоқчи эдим,
Кечир, бўлиб қолдим безабон, беҳуш—
Нигоҳинг қадама, раҳм эт бир бор
Паришон сочларим йиғиб олайин.
Сўнг титроқ қўлимни кафтингга қўйиб
Тенгсиз ҳаяжондан ўлиб қолайин.

Дилором РАҲМАТОВА,
Самарқанд

«ҲУДУДУЛ-ОЛАМ»ДА ТУРКИСТОН ТАЪРИФИ

Кўҳна Туркистон таърифи кўплаб ва турли тилларда битилган асарлар орқали бутун дунёга тарқаб келган. Бу юрт ранг-баранглиги ва ободлигидан лол қолган, ўз таассуротлари, билганларини асарларга жо этиб бошқаларни ҳам ундан бохабар қилиб келган муаллифлар кўп. Ана шундай (афсуски исми шарифи ҳозирча номаълум) олимлардан бири бундан минг йил бурун, яъни 982 йили «Ҳудудул-олам минг машриқ илал-мағриб» («Машриқдан мағриб ичра олам худуди») асарини ёзиб унинг эллик тўққиз бобида мамлакатлар, ўлкалар, шаҳарлар, қишлоқлар, денгизлар, дарёлар, тоғлиқлар, дашту биёбонлар, ороллар, қавмлар ҳақида йиққан ўз маълумотларини келтирган. Улар орасида Туркистон ўлкаси, вилоятлари, шаҳару қишлоқлари, денгизу дарёлари, тоғлари, халқлари тўғрисида ҳам ниҳоятда қимматли ва ҳозирда кўпчиликка номаълум баёнлар ҳам бир талай. Улар билан танишар эканмиз, юртимизнинг нечоғлик гўзал ва бепоён, қанчалик салобатли ва фаровон бўлиб келганининг гувоҳи бўламиз.

«Ҳудудул-олам» муаллифи ватанимиз ҳақидаги барча маълумотларни жамлай олмагани шубҳасиз. Унинг бу борадаги имконлари ўз даври шарт-шароити, шахсий салоҳияти қабилар билан чекланганлиги ҳам табиий. Масалан, Туркистоннинг бир қисми таърифини у Мовароуннаҳр номи остида келтиради. Бу тушунарли — ўнинчи асрда араблар истилосидан сўнг Амударёнинг сўл қирғоғидаги ерларни Мовароуннаҳр дейиш одат тусига кирган эди.

Қуйида бу ажойиб асарнинг Мовароуннаҳр бобида келтирилган бир қатор маълумотларни келтириб ўтмоқчимиз. Асар форс тилидан ўзбек тилига илк бора ўгириляпти.

МОВАРОУННАҲР МАМЛАКАТИ ВА УНИНГ ШАҲАРЛАРИ ҲАҚИДА

Мовароуннаҳр мамлакатким, унинг шарқида Тибет (тоғлари), жанубида Хуросон ва унинг ҳудуди, ҳамда ундан ғарбда ғузлар (мамлакати) ва қарлуқлар (ўлкаси) ва шимолида ҳам қарлуқлар ери жойлашган. Бу аъзим ва ободон мамлакатдир. Ноз-неъматларга бой. Туркистон шу ердан бошланади. Мовароуннаҳр — савдогарлар маскани. Аҳли жанговар, ҳарб устаси ва динда пок. Бу дод ва адолат ўлкасидир. Тоғларида кумуш ва олтин маъданлари бисёр. Тоғда қазиб олинадиган тамом қимматбаҳо эрувчи тошлар ҳамда доривorларга бой ўлка бу. Тутиё, маргимуш, олтингугурт ва новшадил шулар жумласидандир.

БУХОРО — катта шаҳар. Мовароуннаҳрдаги энг обод шаҳар. Машриқ мулкининг таянчи. Жойи салқин. Меваларга бой, оқарсувлари кўп. Унинг аҳли ҳарбда моҳир ва жанговар. У ерда жундан тўқиладиган гилам, палос ва жойнамозлар ғоят мақбулдир. (У ерда) селитра (шўра) ҳам қазиб олинади ва уни четга олиб чиқадилар. Бухоро (шаҳрининг) майдони ўн икки фарсангга ўн фарсанг. Унинг атрофи айланасига бир пора девор ўралган. Работлар ва қишлоқлар шу девор ичида жойлашган.

СУҒД. Бу шундай вилоятким, машриқда ундан хуррамроқ, оқар сувлари, дарахтзорлари бисёр, дуруст оби ҳаволи, меҳмоннавоз ва хушфеъл аҳлли макон йўқдир. Ноз-неъматларга бой ва ободон, халқи диндорликда юмшоқ табиатли.

КАРМАНА, ДАБУСИЯ, РАБИНЖОН — Суғд вилоятидаги шаҳарчалар, (Бухородан) Самарқанд томон бўлган йўлда жойлашган. Ободон, ноз-неъматларга, оқар сувлар ва дарахтзорларга (бой)ерлар.

САМАРҚАНД. Катта, ободон, ноз-неъматларга бой шаҳар. тамом дунё савдогарлари пойтахти. Унда шаҳристон, қуҳандиз ва рабод бор. (Шаҳардаги) бозор томи тепасидан қалайи тарновдан сув оқиб туради. (Бу) сув (тарновларда) тоғдан оқиб келади. Шаҳарда Моний таълимоти тарафдорлари (хонақоҳи) бор ва уларни ангушок деб атайдилар. У ерда қоғоз тайёрланади ва бутун жаҳонга олиб кетилади. Шунингдек каноп ҳам етиштирилади. Бухоро дарёси Самарқанд атрофидан оқиб ўтади.

КЕШ — иссиқ шаҳар. Бу ерда ёғингарчилик кўп. Шаҳристон, қуҳандиз ва рабади бор. Шаҳар атрофидан оқиб ўтадиган икки дарё бор. (Уларнинг суви) экин-текин ишларида қўл келади. Тоғларида доривор маъданлари бор. У ернинг туялари машҳур. Таранагбин ва қизил туз тамом дунёга олиб кетилади.

НАХШАБ. — ноз-неъматга сероб, ободон ва экин-тикинга бой шаҳар. Шаҳар ўртасидан оқиб ўтадиган бир дарёси бор.

ТЕРМИЗ — Жайҳун дарёси лабидаги гуллаб-яшнаган шаҳар. Дарё лабида қуҳандизи жойлашган. Бу шаҳар Хутталон ва Чағониённинг маркази. У ернинг мақбул моллари: хушбўй совун, яшил бўйра ва елпиғич.

ЧАҒАНИЁН — катта, (аммо) вайрона ўлка. Экин-тикинлари кўп. Деҳқонлари эпчилмас, дарвишлар кўп. Лекин ноз-неъматлари ҳам кўп. Аҳли жанговар ва жасур. Хуш оби ҳаволи, ери текис ва суви ширин ўлка. У ерда андак от етиштирилади. Жундан тўқилган кийим-кечаклар, палос ва заъфарон кўплаб ишлаб чиқилади. Бу мулк подшолари четдан тайинланади ва уни амири Чағониён деб атайдилар.

УСРУШАНА — катта ва ободон вилоят. Ноз-неъматларга бой. Бу ерда шаҳар ва қишлоқлар кўп. Бу ерда мусаллас бисёр тайёрланади. Тоғларида эса темир маъданлари бор.

ЗОМИН — Усрушанадаги Хўжанд ва Фарғона йўлида жойлашган шаҳар. Мустаҳкам қалъаси бор. Экин-тикинли ерлари кўп.

ХЎЖАНД — туман маркази шаҳар ва экин-тикинга мўл. Одамлари муруватли. Бу ерда (кўпроқ) анор етиштирилади.

ФАРҒОНА — катта, ободон ва ноз-неъматларга мўл вилоят. Бу ерда тоғлар, шаҳарлар, биёбонлар ва оқар сувлар кўп. Туркистон дарвозасидир. Бу ерда турк ғуломлари кўплаб топилади. Тоғларида олтин ва кумуш, мис, қўрғошин, навшадил, симоб, қора мум, подзаҳар (серпантин), магнотис (магнит) маъданлари ҳамда шифобахш доривoрлар бисёрдир. У ерда унноб бор. Гиёҳлардан ажиб дорулар тайёрланади. Қадимда Фарғона ҳукмдорлари атрофдан тайинланган ва уларни деҳқон деб атаганлар.

АХСИКАТ — Фарғонадаги шаҳар. Ҳукмдорлар ва ноиблар турадиган маскан. Тоғ этагидаги, Хашарт (яксарт) дарёси лабида жойлашган катта шаҳар. Тоғларида олтин ва кумуш маъданлари ғоят кўп. Аҳлининг мусалласхўрликка иштиёқи баланд.

ҚЎҚОН, РИШТОН, ЗАНДАРОМИШ — аҳоли зич жойлашган, экин-тикинга бой шаҳарчалар.

ҚУБО (ҚУВА) — катта ва Фарғонадаги энг гуллаб яшнаган шаҳар.

УШ — ободон ва ноз-неъматга бой маскан. Аҳли жанговар. Тоғ бағрида жойлашган бўлиб тоғ устида посбонгоҳлар бор. Посбонлар (шаҳарни) исломни қабул қилмаган кўчманчи туркларидан муҳофаза этадилар.

ЎЗГАНД — Фарғона ва (кўчманчи) турклар оралиғидаги ҳудудда жойлашган шаҳар. Унинг чеккасидан икки дарё оқиб ўтади. бирини Табоғар деб атайдилар ва у Тибет (тоғидан) оқиб келади. Иккинчисини эса Барсхон дейдилар ва у қарлуқлар (ўлкасидан) оқиб келади.

ЧОЧ — катта ва ободон вилоят. Кишилари жангари ва чаққаст. Ноз-неъматга бой. У ерда халанж ёғочи кўплаб топилади. Қадимдан унинг ҳукмдорлари атрофдан тайинланганлар.

ИСФИЖОБ — мусулмонлар ва кофирлар оралиғидаги ҳудудда жойлашган туман. Туркистон сарҳадидаги катта ва ободон жой. Туркистондан чиқадиган барча нарса у ерда бор. У ерда шаҳарлар, туманлар, қишлоқлар талайгина. У ернинг намат ва қўйлари машҳурдир. Бу вилоят маркази шаҳарким уни Исфижоб деб атайдилар. Катта ва ноз-неъматга тўла шаҳар. Султон (яъни ҳукмдор) ўлтирадиган жой бўлиб, мол-мулк бисёрдир. Бутун дунё савдогарлари йиғиладиган жой шу ерда.

ФОРОБ — ноз-неъматга бой туман. Унинг марказини кадир дейдилар. Кишилари жангари ва жасурдирлар. Савдогарлар учун қулай жой.

ХОРАЗМ — Мовароуннаҳрнинг ғарбидаги ўлка. Хоразмнинг маркази Қиёт шаҳридир. (Хоразм) — Туркистоннинг ғузлар (яшайдиган қисмининг) ибтидоси ҳамда турклар, Туркистон, Мовароуннаҳр ва хазарлар (ўлкаси) боргоҳи, савдогарлар ўлкаси. Унинг подшоҳи атрофдан бўлган ва уни Хоразимшоҳ дейдилар. Кишилари жангари ва жасур, шаҳарлари мол-мулкка бой. У ерда юмшоқ ёстиқ, тўшак, бўз кигиз, сузма (қурт) ва руҳбин (тошойна?) чиқаради.

ГУРГАНЖ — қадимда (Хоразм ҳукмдори) хоразмшоҳлар мулки бўлган Ҳозирда эса подшоҳи бўлак шаҳар. У ерлик ҳукмдорни амири Гурганж дейдилар. Мол-мулкка бой шаҳар. Туркистоннинг дарвозаси ва савдогарлар маскани. Шаҳарнинг ички ва ташқи қисми бор. Кишилари жанговарлик ва моҳир мерганликлари билан машҳурдилар.

ХИВА — кичкина шаҳарча. (У ернинг) отлари (машҳур). Гурганж музофотларидан.

ЖАНД, ХОРА, ДЕҲИ НАВ (ДЕНОУ) — Чоч дарёси чеккасидаги уч шаҳарча. Хоразмдан ўн манзил, Форобдан йигирма манзил узоқликда жойлашган. Ғузлар подшоҳи қиш ойлари мазкур Деҳи навда бўлади.

ХОРАЗМ ДЕНГИЗИ (Орол денгизи) — Хоразимдан шимолий-ғарбда 40 фарсанг узоқликда жойлашган. Унинг атрофидаги ҳамма ерларда ғузлар яшайдилар. Денгизнинг айланси — 300 фарсанг.

БИНКЕНТ — Чоч (вилоятининг) маркази, катта шаҳар. Ободон ва гуллаб-яшнаган (макон). (Чоч) вилоятининг султони қароргоҳи шу ерда жойлашган.

БАНОКЕНТ -Хашарт (Яксарт) бўйидаги шаҳарча, ободон ва фаровон.

МАРВ — катта шаҳар. Илгарилари Хуросон амири (ҳукмдори) қароргоҳи шу ерда бўлган. Ҳозирда қароргоҳ Бухорода. Ноз-неъматли ва гуллаб яшнаётган жой. У ерда қуҳандиз бор. Уни Таҳмурас қурдирган. Бу ерда шунингдек қўрғонлар ҳам кўп. (Бир вақтлар) у сосоний ҳукмдорлар қароргоҳи ҳам бўлган. Жойлашувига кўра тамом Хуросонда (ундан афзал) шаҳар йўқ. Шаҳар бозори (жуда) яхши. Хирож (солиғи) уларда сувдан (фойдаланганга) қараб йиғилади. Сирка, зираворлар, хомипак ва мулхам (навди) ипак матолар ва кийимлар ишлаб чиқарилади.

НИСО (Насо) — тоғ этагидаги шаҳар. Тоғ ва биёбон оралиғидаги (макон). Ноз-неъматлари кўп. Ҳавоси айтарлик бўлмасада, оқар сувлари (бор).

ХАТТАЛОН — тоғликлар орасидаги туман, катта ва ободон, экинзорлари кўп, аҳли ҳам бисёр, ноз-неъматларга бой. Ҳукмдори атрофдан (тайинланадиган) амирлардандир. Бу туман кишилари жанговардир. тибет томондан чегарасидаги биёбонларда ваҳший кишилар яшайдилар. Тоғларида кумуш ва олтин конлари бор. бу туманда кўплаб зотли отлар боқилади.

ВАХШ — ободон ва Вахшоб (дарёси) бўйидаги туман.

Изоҳлар:

1. Фарсанг (фассах) — 6-7 км узунликка тенг ўлчов бирлиги.
2. Шаҳристон — шаҳарнинг ички қисми; қуҳандиз — шаҳристонда қад кўтарган қалъа; рабод — шаҳристон атрофи.
3. тарангабин (таранжабин ҳам дейилади) — янтоқдан олинадиган ва ични юмшатишда ишлатиладиган ширин модда, дору.

Азамат ЗИЁ, тарих фанлари номзоди

Сиз кутган учрашув

Абдуқаххор ҲАЙДАРОВ:

«ТОМОШАБИН ОДИЛ ҲАКАМ»

Санъаткор ҳақида ёзиш ҳам, ўқиш ҳам қийинроқ. Бу халқ ҳамма саволингга хўп деб жавоб бераверамайди. Сени қизиқтирган «дарди»ни достон ҳам қилмайди. Абдуқаххор Ҳайдаров билан учрашганимда суҳбатимиз у кишининг илтимоси билан эркин кечди.

— Абдуқаххор ака, ҳозирча бошқа гапдан кўра мухлисларингиз сизнинг кимлигингиз билан қизиқишмоқда.

— 1965 йилнинг охирги кунларида Избосакан туманида туғилганман. Оилада 8 фарзанддан санъаткор бўлгани менман. Шу номни олгунимча жуда кўп қийинчиликларни бошдан кечирдим. Театр ва Рассомчилик институтига ҳужжат топширганимда 2 йил омад мендан юз ўгирди. Ҳарбий хизматдан кейин ўқишга кечроқ кирдим. Аммо ҳаётимдан нолимайман. Ўзим кутган бахтга эришдим. Институтни битирганимдан буён «Ўзбектелефильм»да ишлаяпман.

— Икки йиллик умрингиз бекор ўтган экан-да?

— Одамзод қизиқда, баъзан 10 йиллик ўтган умрига эмас, бир кунлик умрига ачиниб яшайди. Аммо мен икки йилдан унумли фойдаландим. Авиаклубга қатнаб парашютчи, шофёр бўлиб ишладим. Парашютдан сакраш бўйича III разрядим бор.

— Демак ўзбек киночилари учун каскадёр парашютчилар керак эмас.

— Бу ёғидан режиссёрларнинг кўнгли тинч бўлсин. Ҳозирча 30 дан ошиқ фильмда қатнашиб, бундай роль яратмадим. Ниятим эса шундай фильмда ўйнаш.

— Кўпроқ қайси мамлакат фильмлари сизни ўзига ром этади?

— Фақат Ҳинд фильмлари, актёрликни танлашимга ҳам шу фильмлар сабабчи.

— Кечирасиз, йигитлар кўпроқ, Брюсли, Вандам кабилар иштирок этган «ур-сур» киноларга қизиқишади...

— Ўша ур-сур фильмларни, Вандамни севаман. Барибир мен учун асрлар оша эскирмайдиган мавзуни ўзида қамраган севги муҳаббат жанридаги ҳинд фильмлари ёқади. Улкан орзум мамлакатимизда ҳам шундай фильмлар яратиш.

— Абдуқаххор ака, келинг мавзуимиздан озгина четланайлик. Бугун бозор иқтисодиёти шароитида актёрларга ҳам осон эмас.

— Еб ётганга тоғ ҳам чидамайди, дейди халқимиз. Яширмайман, ҳамма қатори мен ҳам тижорат билан шуғулланаман. Фирмадаги ўртоқларим ёрдами билан «Отчопар» бозорига майда-чуйда» олиб чиқаман.

— Бу ишингиз вақтинчаликми?

— Замонга қараб замонасозлик бўлса керак.

— Тўрт йиллик санъат соҳасидаги даврда унутолмайдиган дақиқаларингиз...

— «Оталар сўзи» кўрсатувини суратга олиш жараёнида содир бўлган воқеа. «Қердасан жон болам» кадрини олаётгандик. Она (Тути Юсупова) поезднинг орқасидан «Хайр болажон» деб югуриб бораётганида поезд шарт тўхтади. Ҳамма ҳайрон. Бунақа эпизод йўқ эди. Кейин билсак олдиндан огоҳлантирилганига қарамай вагон бошқарувчи дод фарёдни эшитиб бўм-бўш вагонларни тўхтатганини билмай қолган экан.

— Ҳозир қандай фильмда рол ижро этяпсиз?

— М. Бобоевнинг «Кўнгил кучалари»да. Бу ролим томошабинлар кўрганларича сир.

Лайло КАРИМОВА,
«Туркистон» мухбири

Дунё бизни танимоқда

Тарихий шаҳарларимиз, ноёб меъморий обидаларимиз, қадимий гўзал ёдгорликлар макони бўлмиш Самарқанд, Бухоро, Шаҳрисабз, Хева ва Тошкент сайёҳлар диққатини тортиб лол қолдирмасдан илож йўқ.

Бугунги кунда Республикамизда ташриф буюраётган сайёҳлар учун «Ўзбектуризм» Миллий Компаниясининг тизимлари, корхоналари томонидан барча қулайлик ва шарт-шароитлар яратилмоқда.

«Ўзбектуризм» миллий компанияси қошидаги «Сайр маркази» жамоа корхонасининг директори Ҳабибулла Охунжонов бизнинг бугунги суҳбатдошимиз.

— Айтинг-чи, Буюк ипак йўлининг тутган ўрни сизнингча нимадан иборат?

— Юртимиз барча даврларда Ипак йўлининг қоқ марказида бўлиб келган, шарқу ғарбни бир-бирига боғлаб турган. Заминимизда жаҳон халқларини ҳайратга соладиган тарихий обидалар ёки ҳунарнинг қайси бири йўқ дейсиз. Ўймакорликдан тортиб, зардўзликкача, кулолчилик, тўқимачилик, наққошлик, амалий санъатнинг энг қадимий турлари, эртаклар дунёсидан ҳикоя қилувчи тупроқ-ғиштлари бизлар дунёни ҳайратга солган. Бу диёрнинг табиий гўшалари, сулим булоқлари, шаршаралари жаҳон туризмини ўзига чорлашига имконим комил.

— «Сайр маркази»нинг фаолияти тўғрисида ҳам тўхталсангиз...

— Биз учун 1996 йил иш фаолиятимизда унумли ва омадли бўлди, «Сайр-маркази» жамоа корхонасига айлантирилди. Эндиликда жамоамиз мулк ва маблағ эгаси бўлди. Марказимиз икки йўналишда иш юритади: булар миллий туризм ва хорижий туризм. 10-20 йил муқаддам фуқароларимиз дам олиш учун Сочи, Адлер, Кисловодск шаҳарларига боришарди. Эндиликда эса кўпчиликка Ўзбекистоннинг сўлим воҳаю-масканларида дам олиш маъқул бўляпти. Қани айтингчи, ўзимизнинг Шоҳимардон, Зомин, Бахмал, Сўқоқ, Кумушкон, Чотқол-Угом воҳалари юқорида номлари қайд этилган дам олиш шаҳарларидан қай бир жойи кам? Аксинча диёримизнинг шинам дам олиш гўшалари устун бўлса борки, кам эмас.

ЮРТИМИЗГА ҚИЗИҚУВЧИЛАР КЎП

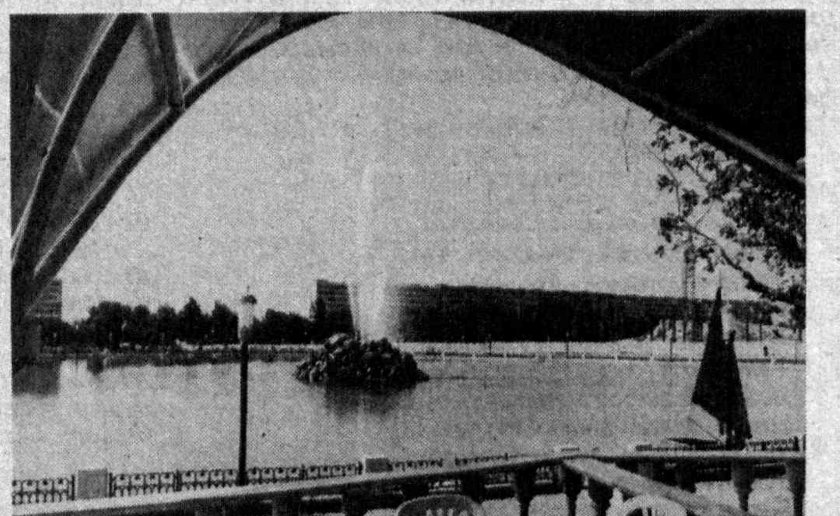

Бундан ташқари пойтахтимизга ташриф буюрган меҳмонларга экскурсиялар уюштирамиз. Шу ўринда айтиш лозимки, 1996 йилнинг 1 ярим йилги натижаларига кўра 27,200 шаҳримиз меҳмонларига экскурсия хизмати кўрсатилди, бу эса 1.209.600 сўмни ташкил этади, яъни режа 219 фоизга, бажарилди.

Ўлкамизга бўлган қизиқиш, кундан кунга хорижий сайёҳларни ўзига жалб этмоқда. Ўтган йили пойтахтимиз Тошкентда Бутунжаҳон сайёҳлик Ташкилоти бошчилигида «Буюк Ипак йўлида» халқаро сайёҳлик биржа ярмаркаси ўтказилди. Ўтган биржа ярмарка ўзининг ижобий самарасини бугунгача бериб келмоқда. Диёримизга келадиган сайёҳларнинг сони сезиларли даражада кўпайди, Ватанимиз, Миллий Компаниямиз яна бир бор дунёга Осиёда йирик сайёҳлик минтақаси сифатида танилди. Кўпгина фойдали шартномалар имзоланди. Ана шу биржа ярмаркада бизнинг камтарона «Сайр Марказимиз» ҳам иштирок этди ва ўзини 30 дан ортиқ хорижий мамлакатларнинг сайёҳлик фирмаларига таништирди.

Ундан ортиқ шартномалар имзоладик. Албатта бу биз учун қувонарлидир. Бу йилги биржа ярмаркасининг ўтказилганига ҳам унчалик кўп вақт бўлгани йўқ.

— «Сайр маркази» жамоа корхонасининг эртанги кунини қандай тасаввур қиласиз?

— Албатта келажакни кўзлаган ҳолда олдимизга қўйган мақсадларимиз, режалаштирган ишларимиз талайгина. Аввалambор туризм соҳасида аҳолига, сайёҳларга кўрсатиладиган хизмат турларини кўпайтиришимиз лозим. Туристик жойларда экскурсия ўтказиш услубияти ва мавзуларини ишлаб чиқиш, Буюк Ипак йўли йўналишидаги шаҳарларнинг тарихи, маданияти, иқтисодий тараққиёти, табиатини акс эттирувчи қўлланмалар ишлаб чиқиш ҳам галдаги асосий вазифамиздир.

Шу йилнинг охирига қадар хорижий сайёҳлик фирмаларнинг бири билан қўшма корхона тузмоқчимиз. Ҳозирда Саудия Арабистонининг «Ал-Марвах Тревел Аженси энд Карго» фирмаси билан қўшма корхона туризм борасида музокаралар олиб бораяпмиз. Ўйлайманки, Ўзбекистон туризмининг келажаги порлоқ.

Суҳбатдош: Ҳамид СУЛАЙМОН.

Санъатимиз дунё кезади

ИСПАНИЯНИ ЛОЛ ҚОЛДИРГАН «УШШОҚ»

Ҳақиқатда дилни хушнуд этадиган воқеа: «Суғдиёна» Ўзбек миллий чолғу гуруҳи Испанияда халқаро фестивалда қатнашиб, юртимизга лауреатлик унвони ва тақдим этилган халқаро сертификат соҳиблари бўлиб қайтишди.

Эътиборли саналган бу фестивалда Европадан 30 га яқин мамлакат вакиллари қатнашишди. Шарқдан ўзбекистонликларнинг ягона вакил сифатида қатнашишлари ҳам Европада бизнинг миллий мусиқамизга бўлган қизиқиш ва талабнинг кучлилигидан дарак беради.

— «Суғдиёна» миллий чолғу гуруҳимиз, — дейди ансамблнинг бадиий раҳбари Феруза Абдураҳимова — 1991 йилда тузилган. Шу вақт мобайнида кўпгина иқтисодий қийинчиликларни бошдан кечирган бўлсакда, гуруҳимизнинг ўзига хос ижроси эл назарига тушди. Биздаги бу муваффақиятлар гарови ансамбль аъзоларимизни ўзлари ижро этишадиган куйлар заминини чуқур англаб етишларида, деб ўйлайман. Ўтган йили Германияда ўтказилган «Европа уйи» фестивалида иштирок этганимизда гуруҳимизни айнан ана шу томонлари ҳақида гапирилган эди.

Испанияда ўтказилган фестивалдаги бу йилги иштирокимиз янада муваффақиятли кечди. Дастуримиздан жой олган «Ушшоқ», «Муножот», «Ургилай», «Ёввойи ушшоқ» каби миллий куйларимизни ижроси испан халқи томонидан, фестиваль иштирокчилари томонидан ғоят катта олқишларга сазовор бўлди.

(Ўз мухбиримиз)

Умид ғунчалари

ОЛАМ ШИРИНЛИКЛАРГА ТЎЛСИН

Мусиқа янгради. Саҳнага 8-9 ёшлардаги қизалоқ оҳиста қадамлар ташлаб чиқиб келди. У куй оҳангига мос равишда ҳиром айлади. Даврада унинг нозик ҳаракатларини кузатиб турган бир нуроний отахон дуога қўл очдилар: «Отасига раҳмат, қизи тушмагур ҳали Мукаррама хонимлар даражасига етади. Бу қизчани ҳали эл танийди. Илло уни оллоҳ ўзи кам қилмасин».

Бу каломлар болалик орзулари оғушида юрган ёш раққоса Гавҳарой учун кўнгилдан айтилгани рост. Гавҳарой — Андижон вилоят ёшлар театри режиссёри Маннон Ҳамид хонадонининг севимли фарзанди. Шаҳардаги 4-мактабнинг 5-синфида таълим олади. Онаси Азизахон ХБК болалар боғчасида мудира. 3 акаси бор, оиланинг кенжаси.

«Азиз синглим Гавҳарой мен сен билан жуда кўп бор тўқнаш келдим. Ҳар гал сен саҳнада, мен эса саҳна ортида. Сенинг шўх-қувноқ, рақсларинг дилларга ором беради.

Сенга Оллоҳ назари тушдимикан дейман. Катта раққосаларнинг ҳали орзуси бўлган катта давраларда рақс ижро этишинг ҳаммани ҳайратга солади. Сенда буюк бир истеъдод бор. Ҳали ҳеч қандай устоз кўрмай бу даражада ҳиром айлаганингда илоҳим ёмон кўздан асрасин».

***

— Нима учун рақс тушасан?

— Одамларга завқ бағишлаш учун. Чунки мен рақс тушаётганимда хафа бўлган одам ҳам кулиб туради, хафалигини унутади. Мен одамларни доим хурсанд кўриш учун рақс тушаман.

— Нималарни орзу қиласан?

— Дунё ширинликларга тўлсин.

— Нимани ёмон кўрасан?

— Ёлғончиликни.

— Бадиий китоблар ҳам ўқийсанми?

— Кўпроқ чет эл адабиётини. Марк Твенни «Том Сайёрнинг бошидан кечирганлари», Чарлз Диккенснинг асарларини яхши кўраман.

— Кимни яхши кўрасан?

— Аввал ойимни, дадамни, кейин акаларимни.

— Катта бўлсанг ким бўлмоқчисан?

— Раққоса...

— Балки адашиб.

— Йўқ, барибир раққоса бўламан.

Ёшлигимда ўқиган эдим. Гавҳар бу бир ноёб тош бўлиб у денгизнинг тубида бўлар экан. Уни излаш ёқут феруза, садафларга нисбатан анча қийинроқ бўлар экан. Сенинг исмингни ҳам бежиз қўйишмаганмикан, — дейман.

Гавҳар сенинг тасвирингда Ферузанинг гўзаллигини, Рушананинг қувноқлигини, Қизлархоннинг майинлиги, Дилафрўзнинг эркинлигини кўраман. Сен бахтли келажакнинг бахтли бир фуқароси, истиқлолнинг умидли фарзандисан.

Ота-онангнинг орзуларини амалга ошириб, эл ҳурмат қилган етук раққоса бўлишингни биз ҳам тилаб қоламиз. Танлаган йўлинг ойдин ва нурафшон бўлсин.

Феруза ОРИПОВА,
ТошДУ талабаси

ПОСТДА СЕРГАКЛАР

«БИЗГА ОСОН ТУТИШАДИ...»

Бошқа соҳалар ўз йўлига-ю, лекин, «ДАН»чилар ҳақида ёзиш оғир. Агар қаҳрамон рисоладагидек, ҳалолу-пок, ўз ишининг чинакам билимдони бўлса-ям! Негаки, аксарият одамлар, айниқса, ҳайдовчилар бу соҳа ходимларини хуш кўришавермайди.

— Фалон постдаги инспекторнинг қўлига тушгулик қилмасин-да отасиниям танимайди у...

Шу каби гап-сўзларни бот-бот эшитиб қоласиз. Инкор қилишга шошилганимиз йўқ. Давлат Автомобиль Назорати ходимлари орасида инсофни унутиб қўйганлар, ҳаромдан ҳазар қилмайдиганларнинг борлигиям рост.

Инсоф билан айтадиган бўлсак, кўп ҳолларда ўзимиз «қовун тушириб қўямиз». Гоҳида «қиттак»кинани уриб, шер бўлиб машина рулига ўтирамиз, қоидани била туриб бузамиз, шошма-шошарлик қилиб қўямиз. Рўпарамиздаги ДАН ходимини кўрганимиздан кейин эса... Кейин ўзимизни оқлашга тушамиз.

— Укагинам, биз Фалончиевга қарашли бўламиз...

— Жон ака, бир сафарга кечиринг, шу — «знак» ўлгурни кўрмай қолибман-а, илтимос...

— Нима келади қўлингдан! Ҳужжатни эртага ўзинг олиб берасан-а нақ! Мошинани ташлаб кетадиган аҳмоғинг йўқ, буни пул санаб бериб олганман, акаси...

Хуллас, баҳонамиз ҳам, дўқпўписамиз ҳам керагича топилади. Биз доимо ҳақмиз, улар «нарўшний» шундай қилишяпти!

Афсуски, мана шу катта йўл, «виз-виз» ҳаракатга тўла кўча Фалончиевники эмаслигини, кайф ҳолатда транспорт бошқаришнинг оқибати фожиа билан якун топишини, қонун ва қоида ҳамма учун баробар эканлигини ўша пайтда ёдимиздан чиқариб қўямиз. Постда турган инспектор қоидани четлаб, қўйиб юборса, ундан яхшиси йўқ. Агар айбимизни юзимизга айтса, ундан ёмони йўқ. Туққанингга тўғри гап айтиб ёқмайсан — деган гап зап топиб айтилган экан. Бўлмаса, рисоладагидек транспортни, қоидага риоя этадиган интизомли ҳайдовчини қайси инспектор жазолай оларди!

Фарғона—Тошкент автомобиль трассасининг Охунбобоев тумани ҳудудидаги ДАН масканида доимий хизмат постини эгаллаб турган инспекторлар — Қутбиддин Мирзаев ва Бахтиёр Назировлар фаолияти ҳақида ҳали бировдан норозилик кайфиятидаги гап эшитганимизча йўқ. Бу серқатнов йўлдан ҳар куни юзлаб, минглаб автомашиналар ўтади. Уларнинг айримларини пост ходимлари тўхтатишиб зарур текширувдан ҳам ўтказишади. Йигитлар ҳайдовчиларга ҳамиша «Ассалому алайкум»ни канда қилишмайди. Шунинг учун бўлса керак, бу ерда ортиқча асаббузарликнинг устидан чиқмайсиз.

Мустақилликка эришганимиздан кейин мамлакатимиз дарвозалари хориж учун кенг йўл очилди.

Йўлларимизда қатнаётган ажнабий енгил автомобиллару баҳайбат юк транспортларигаям анча кўникиб қолдик. Лекин, хорижлик ҳайдовчилар билан мулоқотда бўлиш, уларга йўл-йўриқ кўрсатиш ДАН чиларга катта масъулият юклайди. Улар хорижликлар билан қанчалик юксак маданият билан муомалада бўлишса, амалдаги қоидаларимизни ўзбекларга хос одоб билан уқтиришса, бу нафақат 2-3 нафар ажнабий меҳмонлар, балки, ўшаларнинг юртдошлари учун ҳам Ўзбекистон ва ўзбекистонликлар тўғрисида хулоса чиқариш мезони бўлиб хизмат қилади.

Вилоят ДАНБнинг инспекторлари Қ. Мирзаев ва Б. Назировлар шу масъулиятни яхши англаб етишади.

— Бизга ҳамма осон тутади. Лекин бунақа эмас. Туну-кун, иссиқни иссиқ, совуқни совуқ демасдан постда турамиз. Ўзингиз биласиз, навбатчиликда дам олиш, ухлаб қолиш қатъиян таъқиқланган. Навбатчиликни топшириб, уйга шошамиз. Болалар тарбияси, маҳалланинг иссиқ-совуқ маросимларига ҳамиша ҳам вақт топилавермайди. Лекин, шу касбни ўзимиз билиб танлаганмиз. Йўлларимиз равон, фалокатлардан холи бўлса, бас биз учун...

Буни милиция лейтенанти Қутбиддин Мирзаев тез-тез такрорлаб туради. Уларни ҳам тўғри тушуниш керак.

Нима дедингиз?

Р. БОЙМАТОВ,
Фарғона.

Футбол — миллионлар севган ўйин

ЖЎЖАНИ КУЗДА САНАШАДИ

Сентябрь ойи ҳам якунланди. Бу ой сўзсиз футбол оламида қизиқарли воқеаларга бой бўлди. Бир ой муқаддам «Навбаҳор» аста-секинлик билан миллий биринчиликда ўз мавқеини бўшаштириб, мамлакат чемпиони Фарғонанинг «Нефтчи» жамоасига ўзини яқинлаштиради деб ким ўйлабди дейсиз. Ёки «Нурафшон»дек кучли жамоаларимиздан бири келиб-келиб «Косонсой»га имкониятни бой бериши ҳам ақл бовар қилмайдиган ҳол. Йўқ-йўқ, бу билан «Косонсой»ни камситиш ноўрин бўларди.

МҲСК жамоаси мусобақа бошидан энг юқори поғонага даъвогар бўлиб, бирданига ҳатто шоҳсупа эгалари ўртасидан жой ололмаётгани ҳам ҳеч кимга тушунарсиз.

Умуман, сентябрь ойи тасодифий воқеаларга бой бўлди. Европанинг кучли жамоаларидан ҳисобланган «Аякс» ўз майдонида Европа миқёсида ўртамиёна жамоа ҳисобланган Швейцариянинг «Грасхопперс»дан 0:1 ҳисобида мағлубиятга учраши, ёки бўлмаса «Милан» Италиянинг жаҳонга донғи кетган «Ла Скала» театри ёнида жойлашгани «Сен-Сиро» ўйингоҳида Атлантика қирғоқларидан ташриф буюрган «Порто»га имкониятни бой бериши ҳам кутилмаган ҳолдир.

Европа энди-энди футбол мавсумининг қизиқарли палласига кира бошлади. Бизда эса бу йилги мавсумга нуқта қўйиш даври бошланяпти. Яна бир ойдан кейин Ўзбекистон ўзининг янги чемпионини қутлайди. Қайси жамоа бундай бахтга сазовор бўлар экан? Фарғона ўз қаҳрамонларини бешинчи бор олқишлайдими, ёки бу йилги навбат Вортнинг яна бир жамоаси «Навбаҳор»га тегармикин?! Бизнинг ишимиз башорат қилиш, қолганини вақт кўрсатади.

Жўжани бекорга кузда санашмайди. Фақатгина матонатлиларгина ёзни ўтказиб, кузга қадам ташлашади. Футболда ҳам шундай. Бугунги «Пахтакор», «Суғдиёна» каби кечагина ўз мухлисларини чиройли ўйинлари билан қувонтирган бўлсалар, бу йил омад улардан буткул юз ўгирди. Эътибор берган бўлсангиз бу жамоаларнинг омадлари бир йил эмас, икки, уч йилдан бери чопмаяпти.

Ҳакамлар фаолиятида ҳам сифат масаласи муаммога айланмоқда. «Нефтчи» — «Навбаҳор» учрашуви бунинг исботидир. Республика футбол Федерацияси ҳам хорижлик ҳакамлар «тилини» топа олмаяпти. Бунинг оқибатида жамоаларимиз ноҳақликлар сабаб, Осиё қитъасида юқори натижалар кўрсата олишмаяпти. Осиё Футбол Конфедерацияси эса мусобақа ўтказишда Европа ва америкалик касбдошларидан жуда ортда қолиб кетишгани ҳам ҳеч кимга сир эмас.

Чемпионлар ва кубок эгалари кубоги совринларидаги чалкашликлар бир томон бўлди-ю, қитъа бош соврини — Осиё кубоги мусобақаларини ўтказиш усули ҳам ибтидоий ҳолатда эканлиги яна бир бор намоён бўлди. Ўзингиз қаранг, Япония, Хитой, Ўзбекистон: Сурия жамоалари бир гуруҳда иштирок этишяпти. Аниқроғи, қитъа чемпиони, қитъа ўйинлари чемпиони, қитъа ўуйинлари финали иштирокчиси бир гуруҳда иштирок этганини бошқа қитъада кўриш мумкинми?! Масалан, Жанубий Америкада бу қўйидаги кўринишга эга бўлар эди: Аргентина (қитъа чемпиони), Уругвай (Панамерика ўйинлари чемпиони). Бразилия (қитъа биринчилиги финал иштирокчиси), Араб Амирликларига 12 жамоа ташриф буюришади. Лекин, уларни гуруҳларга бўлишда ҳам ноаниқликлар мавжуд. Яъни, ҳар бир гуруҳдан 1,2 ўринни эгаллаган 6 жамоа кейинги гуруҳга йўлланма олади. Уларга яна икки кучли жамоа қўшилиб, чорак финал иштирокчилари шундан сўнг маълум бўлади. Унинг ўрнига жамоаларни тўрт гуруҳга бўлиб, гуруҳ ғолиблари ярим финалга йўлланма олишсалар тўғирок бўлар эди.

Майли, тушкунликка тушмайлик. Олдинда эгалланиши зарур бўлган юксак марралар турибди. Уларнинг энг каттаси сўзсиз Осиё биринчилигидир. Жамоамиз ушбу мусобақада Хиросимадаги ғалаба тасодиф эмаслигини яна бир бор исботлашлари зарур.

Биз эса сентябрь ойининг бизнинг талқинимиздаги рамзий жамоасини ҳукмингизга ҳавола қиламиз. Сизнингча-чи?

П.Бугало («Пахтакор»)

А. Захаров («Нурафшон»), Ф. Магометов («Навбаҳор»), Турсунов («Навбаҳор»), Э. Мамотов («Навбаҳор»)

Лебедев («Нефтчи»), Г. Шарипов («Нурафшон»), И. Шарипов («Навбаҳор»), Н. Ҳасанов (МҲСК)

Р. Дўрмонов («Нефтчи»), О. Шацких («Навбаҳор»)

ТЎЙДАН КЕЙИНГИ ФОЖИА

Ёз ойларидан бири. Маҳаллада никоҳ тўйи бўляпти. Ҳарир либосли келинчакка маҳлиё бўлиб тикилиб ўтирган Шамсия ҳадемай фарзандлари улғайиб, ўзи ҳам мана шундай орзу-ҳавас кўришини, қизлари даста оқ гул каби давра тўрини яшнатиб ўтиришини кўз олдига келтириб, ширин энтикиб қўйди. Шу пайт даврада ўйнаётган аёллардан бири уни ҳам ўйинга тортди. Шамсия ширин орзулар оғушида бўлганлиги учун ноз қилмай ўйинга тушиб кетди. Даврага маст эркаклар келиб қўшилгач, секин бориб жойига ўтирди-ю, нигоҳи қаҳр билан қараб турган эрига тушди. Ғазаб билан тикилиб турган Алижон «кетамиз» ишорасини қилгач, кўнгли ғаш тортиб индамайгина жойидан турди.

Нимқоронғи кўчадан кетиб боришаркан, Алижоннинг авзойи бежо эди. Уйга боргач катта жанжал бўлиши муқаррарлигини сезган Шамсия «эрим рашкчи эканлигини била туриб нега ўйнадим-а» деб ичичидан пушаймон бўлиб борарди. У янглишмаган эди. Эшикдан киришлари билан Алижон:

— Сен билан ўйнаган эркак ким эди? — деб хотинини терговга бошлади.

Шамсия уни танимаслигини айтди. Алижон жавобдан қониқмай, кўнглига шубҳа оралади. Совуткичдан арoқ олиб, маст бўлса-да, яна бир стакан ичди.

Эрининг асоссиз рашкларидан юраги безиб қолган Шамсия болаларини ухлатиб, ўзи ҳам ёстиққа бош қўйди. Бир пайт оғриқдан жисму жони қақшаб уйқудан уйғониб кетганда башараси ваҳшиёна тусга кирган эрини, қорнига санчилган пичоқни кўрди.

Эрининг мақсадини англаган Шамсия болаларини етим қилмасликни сўраб ёлворди. Унинг ёлворишлари Алижоннинг шубҳасини тасдиқлагандай бўлди-ю, баттар жазавага тушди. Қўлига илинган болғача билан Шамсиянинг бошига икки марта зарб билан туширди...

Кўзи қонга тўлиб ҳеч нарсани кўрмай қолган Алижон нариги хона остонасида изиллаб турган беш яшар қизчаси қотилликка гувоҳ бўлаётганини пайқамай қолди. Овоз чиқаришга даласидан қўрқиб кафтлари билан оғзини тўсган Муниса худди шу машъум кечадан сарсон — саргардон кунлари бошланишини, меҳр — оқибатга зор бўлиб ўсишини хаёлига ҳам келтира олмасди.

Эртаси куни маҳалла аҳли елкасида лопиллаб кетаётган тобут ортидан бешта гўдак чирқираб қолди. Алижонни ўн беш йил муддатга озодликдан маҳрум этишди.

Шўрлик болалар. Уларнинг гарданига ота қилган оғир гуноҳнинг барча қийинчиликлари тушди. Мунисанинг икки акаси ва опасини қариндошлари олиб кетишди. Муниса ва икки яшар Мафтуна болалар уйига топширилди. Оила барбод бўлди. Тўйдан бошланган фожиа ана шундай якун топди. Лекин бу ҳали ҳаммаси эмас эди. Бу воқеа етим қолган беш гўдакнинг кейинги ҳаётига ҳам таъсир ўтказиб келмоқда.

Орадан ўн бир йил ўтди...

Май ойининг бошлари. Катта йўл бошида кўринишидан тоби қочиброқ турган кўҳликкина қиз шаҳарга тезроқ етиб олиш мақсадида рўпарадан келаётган машиналарга қўл кўтарарди. Лекин ҳеч қайси машина тўхтамасди. Ҳолдан тойган қизалоқ йўл четига ўтиб беҳол чўзилади. Жомбой томондан келаётган «Жигули» автомашинаси ҳайдовчисигина тўхтаб, унинг ёнига келади. Ундан ҳол-аҳвол сўради. Қиз борадиган жойи йўқлигини айтади. Машина эгаси уни Самарқандга, кейин эса қариндошлариникига келтириб қўяди. Машина эгаси жамоатчи ёрдамчимиз Шукур исмли йигит бўлиб, эртаси куни менга воқеани айтиб берди. Орадан икки кун ўтиб, қизнинг шахсини аниқлаш мақсадида Шукур билан биргаликда қариндошиникига бордик. Қизгина дардга тўлган кўзларига ёш олиб сизларга юқорида ҳикоя қилиб берган воқеаларни гапириб берди.

Ҳа, бу ўша Муниса эди...

Болалар уйидан жавоб беришгач, Муниса кўчада қолади. Отаси ҳали қамоқда. Қаерга боришини билмай, қишлоқ туманларидан бирига узатилган опасиникига боради. Лекин поччаси, қайнона — қайноталари уни сиғдиришмайди. Ўша тунда касал бўлишига қарамай опасиникидан чиқиб кетишга мажбур бўлган экан.

Катта акаси ўз рўзғори билан банд, иккинчи акаси айб иш билан қамалиб кетган, жажжи синглисини бошқа вилоятлик бир аёл фарзандликка олиб кетган. Ҳозир қаердалигини ҳам билмайди.

— Бориб зиёрат қилай десам онамнинг қабрини билмайман, — деди Муниса.

Тақдирлар. Баъзан ўзимиз, баъзан лоқайдларнинг айби билан барбод бўлиб кетаётган тақдирлар. Эҳтимол, тўйларда ароқхўрлик ҳаддан ташқари кўп бўлмаганда, эркагу-аёл бир даврага ўтириб, ўйин-кулгу қилиши бизнинг шарқона турмушимизга кириб келмаганда бешта гўдакнинг тақдири бошқача бўлармиди?

Мунисани олдинда ҳали катта синовлар кутаётгани аниқ. Унинг қай йўлга кириши атрофдагиларнинг муносабатига боғлиқ. Шуларни ўйлаб, одамийлик ва меҳрибонлик кўрсатиб уни ўз бағрига олган жувонга миннатдорчилик билдирдим.

Мунисанинг ёнидан кетаётиб кўнглимни нотинч ўйлар қамраб олди. Наҳотки Мунисани на она, на ота томон қариндошлар тан олишни исташмаса? Наҳотки айримлар «Султон суягини хўрламас» деган ақидага амал қилмай қўйган бўлса?

Орадан анча вақт ўтиб Мунисани шаҳарда учратиб қолдим. Қизнинг эгнидаги кийимлари ўзига жуда ярашиб турганини кўриб онасининг орзуларини эсладим. Орзуси боис рашк қурбони бўлган онасини.

Тирикликнинг қадрига етишни қачон ўрганамиз, азизлар?

Анвар ҒУЛОМОВ,
Самарқанд шаҳар ички ишлар бошқармаси ахлоқ милицияси бўлинмаси бошлиғи

Муассис: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир Абдуқодир НИЁЗОВ
Навбатчи муҳаррир: Меҳрибон ҚУРБОННИЁЗОВА

ТАҲРИРИЯТ: Қабулхона — 36-56-58, 33-95-97; хатлар бўлими — 36-54-64; тижорат бўлими — 33-79-69; ижодкор ишлар бўлими — 36-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 36-58-93, котибият — 36-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32-уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Реклама ва эълонлар учун тел.: 33-95-97, 33-79-69

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0571.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 8913.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 20.30
1 2 3 4 5 6